

BOSNA I HERCEGOVINA

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА

SUD BOSNE I HERCEGOVINE

СУД БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

SUD BIH
MANDIĆ HATLIJA

TRVOŠTIP.

Predmet broj: S1 3 K 020812 16 K

Datum: objavlivanja 24.05.2017. godine
pismenog opravka 12.06.2017. godine

Sudija pojedinac - Biljana Ćuković

PREDMET TUŽILAŠTVA BOSNE I HERCEGOVINE

Protiv optuženih

1. MILAN MANDIĆ;
2. Društvo za građevinarstvo, trgovinu i usluge „STIJENA HERC“ d.o.o.
Ljubinje – zakonski zastupnik, direktor Slavomir Ćuk
3. DEJAN RAKITA;
4. MARIJANA SAVIĆ;
5. MIRA KOSTOVIĆ

P R E S U D A

Tužitelj Tužilaštva Bosne i Hercegovine: Izet Odošahić

Branilac I optuženog: Dragiša Jokić, advokat iz I. Sarajeva

Zakonski zastupnik II optuženog Slavomir Ćuk

Branilac III, IV i V optuženog: Vlado Adamović, advokat iz Sarajeva

Zapisničar: Jasminka Aždajić

U IME BOSNE I HERCEGOVINE!

Sud Bosne i Hercegovine, sudija Biljana Ćuković, uz učešće zapisničara Jasminke Aždajić, u krivičnom predmetu protiv optuženih Milana Mandić, zbog krivičnog djela izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrepeljivosti iz člana 145a. stav 1. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine (KZ BiH), Društva za građevinarstvo, trgovinu u sluge "STIJENA HERC" d.o.o. Ljubinje sa Poslovnom jedinicom u Banja Luci - ELTA 1 HD 323 TEKM zbog krivičnog djela, izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrepeljivosti učinjeno u pomaganju iz člana 145a. stav 1. KZ BiH u vezi sa članom 31. stavovi 1. i 2. i članom 124. stav 1. tačka d) KZ BiH, te Dejana Rakita, Marijane Savić i Mire Kostović zbog krivičnog djela izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrepeljivosti učinjeno u pomaganju iz člana 145a. stav 1. KZ BiH u vezi sa članom 31. stavovi 1. i 2. i članom 35. stavovi 1. i 3. KZ BiH, po optužnici Tužilaštva BiH broj: T20 0 KT 0008670 15 od 08.01.2016. godine, potvrđenoj od strane ovog Suda dana 23.02.2016.godine, izmjenjenoj podneskom broj T20 0 KT 0008670 15 od 17.05.2017. godine, nakon održanog usmenog i javnog glavnog pretresa, u prisutnosti tužioca Tužilaštva BiH, Izeta Odošića, optuženog Milana Mandić, njegovog branioca Dragiša Jokić, advokata iz Istočnog Sarajeva, zakonskog zastupnika Društva za građevinarstvo, trgovinu u sluge "STIJENA HERC" d.o.o. Ljubinje Poslovna jedinica u Banja Luci - ELTA 1 HD 323 TEKM, Slavomira Ćuka, te optuženih Dejana Rakita, Marijane Savić i Mire Kostović, te njihovog branioca Vlade Adamović, advokata iz Sarajeva, dana 24.05.2017. godine, donio je i javno objavio

P R E S U D U

OPTUŽENI: 1. MILAN MANDIĆ, zv. Manda, sin Bože i majke Obrenije, djevojački Tomanović, rođen 11.09.1954. godine u mjestu ..., opština ..., nastanjen u ulici ..., po zanimanju VKV autoelektričar, V stepen obrazovanja, oženjen, otac troje djece, služio vojsku ..., nema čin rezervnog vojnog starješine, ne vodi se u vojnoj evidenciji, nije odlikovan, lošeg imovnog stanja, po nacionalnosti..., državljanin ..., JMBG ..., neosuđivan

2.Društvo za građevinarstvo, trgovinu i usluge „STIJENA HERC“ d.o.o. Ljubinje, skraćeni naziv: „STIJENA HERC“ d.o.o. Ljubinje, sa sjedištem u ulici ..., MBS: ..., JIB: ... sa Poslovnom jedinicom u B...- ELTA 1 HD, 323 TEKM, emitovanje televizijskog programa, kao pravna osoba zastupana po zastupniku po zakonu direktoru Slavomir Ćuk, sin Rade i majke Radojke, djevojački Rajević, rođen 24.04.1971. godine u ..., nastanjen u ulici

3.DEJAN RAKITA, sin Slobodana i majke Milene, djevojački Mrđa, rođen 15.12.1982.god. u ..., nastanjen u ulici ..., po zanimanju diplomirani žurnalista, oženjen, otac jednog malodobnog djeteta, nije služio vojsku, srednjeg imovnog stanja, glavni i odgovorni urednik ELTA 1 TV HD,323 TEKM i šef Poslovne jedinice u Banja Luci „STIJENA HERC“ d.o.o. Ljubinje; po nacionalnosti ... državljanin ..., JMBG ...

neosuđivan,

4. MARIJANA SAVIĆ, zv. Maki, djevojački Elez, kći Bogdana i majke Slavice, djevojački Skokić, rođena dana 12.09.1985.god. u ..., nastanjena u ulici ..., po zanimanju novinar, sa završenom VSS, udata, dobrog imovnog stanja, odgovorna urednica informativnog programa ELTA 1 TV HD, 323 TEK; po nacionalnosti ..., državljanka ..., JMBG ..., neosuđivana,

5. MIRA KOSTOVIĆ, kći Tihomira Bjeloglava i majke Jele, djevojački Radojčić, rođena dana 01.10.1987.god u ..., nastanjena u ulici ..., ..., po zanimanju novinar, sa završenom SSS, udata, bez imovine, urednica informativnog programa i odgovorna urednica i voditeljica emisije „U sred srijede“ ELTA 1 TV HD, 323 TEK; po nacionalnosti ..., državljanka ..., JMBG ..., neosuđivana,

Na osnovu člana 284. tačka c) Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine,

OSLOBAĐAJU SE OD OPTUŽBE

Da su:

1. Milan Mandić

U emisiji „U sred srijede“, koju je uredila i realizovala snimanjem, te javno emitovala ELTA 1 TV HD, 323 TEK, dana 19.02.2014. godine u 20,00 časova, znajući da će ta snimljena emisija biti javno emitovana na programu tog emitera taj dan, između ostalog, izjavio:

„Govore M.Š. i H.M.: „ Stiče Božja pravda“. Božja pravda je u Srebrenicu stigla! To otvoreno i javno govorim svugdje. U Srebrenici je žestok ratni zločin napravljen, u Skelanima, u Kravicama, u Bratuncu, Srebrenici, Donjim Potočarima '92 i '93 godine, a Božija pravda je stigla '95 godine! E, to je Božija pravda! Moram da im kažem, dosta dokumenata imam i dosta svjedoka, koji su na našu veliku radost preživjeli, da su upravo oni za kojima žene Srebrenice plaču silovali djevojčice od 12 do 15 godina, poslije toga klali i palili i '95 godine ga stigla Božija kazna, ubijen kao pripadnik Orićevih zločinaca. I danas ja treba da suosjećam sa takvim osobama?! To mi ne pada na pamet! Ne pada mi na pamet da suosjećam sa nekim ko je silovao dijete, poslije toga ga zaklao, a '95 godine ga stigla kazna, ubijen. I sad treba neki ceremonijal, svi da plačemo nad takvim zločincem? On je zločinac, zločinac je ubijen, nije ubijen nevin čovjek. Zamislite vi, ja otvoreno govorim, da je meni neko pobio dvoje djece, suprugu, majku '92 godine, ja bi bio najveći zločinac na svijetu dok ne bi nekog ubio...Ja bi sve redom ubij'o, jer čovjek u tom momentu, kada je izgubio kompletnu porodicu, kada je izgubio svoju budućnost, onda on nema zdravog razuma...to je psihički i psihološki dokazano da čovjek nema zdravog razuma...“,

I na taj način svjesno i sa namjerom kod M.Š., H.M., te svih drugih koje predstavljaju i simboliziraju udruženja žena – majki Srebrenice koje tragaju za nestalim žrtvama genocida nad muslimanima-Bošnjacima koji je izvršen od strane određenih pripadnika vojske, policije, paravojnih jedinica i civilnih organa vlasti Republike Srpske, tokom jula 1995.godine, pri čemu je ubijeno preko 8000 nedužnih civila pripadnika Bošnjaka-muslimana, a svi preživjeli protjerani sa svojih vjekovnih ognjišta i njeguju uspomene na te žrtve sa namjerom da se tako nešto nikad više ne desi niti Bošnjacima-muslimanima, niti bilo kojim drugim narodima u Bosni i Hercegovini ili bilo gdje drugdje u svijetu, a što je Milanu Mandiću, kao osobi koja je u Savjetodavnom odboru Instituta za nestale

osobe Bosne i Hercegovine poznato, izazvao dodatnu bol budući da su i njih dvije kao i druge pripadnice udruženja žena-majki iz Srebrenice i žrtve tog zločina-genocida, kao i kod drugih preživjelih zločina genocida nad civilima-pripadnicima Bošnjačkog-muslimanskog naroda koji su se našli u vrijeme prije izvršenja zločina na području Srebrenice, uz izazivanje straha kod svih njih kao i drugih pripadnika Bošnjačkog naroda u Bosni i Hercegovini da bi se, uz takvo minimiziranje i opravdanje tako teškog zločina, isti realno mogao u budućnosti ponoviti kako nad preživjelim iza tog zločina i iz posljednjeg rata u Bosni i Hercegovini, tako i nad drugim pripadnicima tog naroda, a istovremeno time i takvim govorom mržnje Milan Mandić, pozivajući na osvetu, odnosno pravdajući taj zločin izmišljenom osvetom,

Čime bi ,učinio krivično djelo izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti iz člana 145a. stav 1. KZ BiH.

2.Društvo za građevinarstvo, trgovinu i usluge „STIJENA HERC“ d.o.o. Ljubinje, sa Poslovnom jedinicom u Banjaluci-ELTA 1 HD, 323 TEKM

Kao nosilac prava-dozvole za emitovanje audiovizuelnih sadržaja-televizijskog programa, odnosno pružalac medijskih usluga, realizacijom, kroz snimanje i javno emitovanje, u tački 1. izreke presude, navedenog snimljenog sadržaja izjave Milana Mandića u emisiji „U sred srijede“ televizijske stanice ELTA 1 TV HD, 323 TEKM, koja djeluje u okviru Poslovne jedinice tog Društva u Banjaluci, a ima ovlaštenje za emitovanje televizijskog programa, dana 19.02.2014.godine u 20,00 časova emitovanjem, te repriziranjem emitovanja istog sadržaja iste emisije dana 20.02.2014.godine u dnevnom terminu, a potom postavljanje istog sadržaja istog dana na mreži YOUTUBE-kanalu „ELTA TV1“ i držanjem tog sadržaja na tom kanalu i toj mreži sve do decembra 2014.godine, držeći tako te izjave Milana Mandića i dalje javno dostupnim neograničenom broju korisnika te mreže i tog kanala, čime je to Društvo pomoglo učinjenje, odnosno omogućilo učinjenje tih radnji koje predstavljaju radnje govora mržnje i čije javno emitovanje je dovelo do ostvarivanja bitnih obilježja i radnji izvršenja krivičnog djela iz člana 145a. stav 1. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine-izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti, a do čega je došlo usljed propuštanja dužnog nadzora nad zakonitošću rada uposlenika u Poslovnoj jedinici tog Društva u Banjaluci odnosno ELTA 1 TV HD, 323 TEKM, kao televizijskoj stanici-emitu televizijskog programa u toj Poslovnoj jedinici, koji zaposlenici su odgovorni za uređivanje, odabir i emitovanje sadržaja televizijskog programa na toj njegovoj televizijskoj stanici i to: Dejan Rakita-rukovodilac Poslovne jedinice tog Društva u Banjaluci i ELTA 1 TV HD, 323 TEKM-televizijske stanice za emitovanje televizijskog programa i glavni i odgovorni urednik programa u toj televizijskoj stanici, Marijana Savić odgovorna urednica informativnog programa u toj televizijskoj stanici i Mira Kostović, urednica u informativnom programu navedene televizijske stanice, te urednica i voditeljica emisije „U sred srijede“ koju emituje ta televizijska stanica u okviru informativnog programa, čime su to društvo i njegovi uposlenici postupili protivno odredbama člana 2., 3. i 4. Kodeksa o audiovizuelnim, medijskim uslugama i medijskim uslugama radija („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ broj: 98/11 i 78/13) jer su svjesno i sa namjerom odabrali i omogućili emitovanje tog snimljenog sadržaja koji predstavlja govor mržnje, znajući da taj sadržaj predstavlja govor mržnje kojim se čini krivično djelo, pa pristali da se javnim emitovanjem tog sadržaja učini krivično djelo i na taj način su to Društvo i svi ti odgovorni uposlenici tog Društva povrijedili ljudsko dostojanstvo i osnovna prava drugih u audiovizuelnim uslugama, pružili saržaj koji predstavlja diskriminaciju i predrasudu na osnovu etničke i vjerske pripadnosti, u ovom slučaju Bošnjacima-muslimanima iz Srebrenice, žrtvama zločina genocida, kao i drugim pripadnicima tog naroda, što predstavlja stvaranje neposrednog i jasnog podsticanja etničke i vjerske mržnje i netrpeljivosti u Bosni i Hercegovini i time pomaganje, podsticanje, izazivanje i izvršenje navedenog krivičnog

djela,

Čime bi, učinilo pomaganjem krivično djelo izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti iz člana 145a. stav 1. KZ-a BiH, a u vezi sa članom 31. stavovi 1. i 2 KZ BiH. i članom 124. stav 1. tačka d) KZ BiH.

3. Dejan Rakita

Kao rukovodilac Poslovne jedinice Društva za građevinarstvo, trgovinu i usluge „STIJENA HERC“ d.o.o. Ljubinje u Banjaluci u okviru koje djeluje ELTA 1 HD, 323 TEKM, koja je televizijska stanica za emitovanje televizijskog programa, te kao glavni i odgovorni urednik programa na toj televizijskoj stanici, propustio dužni nadzor nad radom Marijane Savić, glavne i odgovorne urednice informativnog programa u toj televizijskoj stanici u okviru kojeg programa se emituje emisija „U sred srijede“ i Mire Kostović, urednice u informativnom programu, te urednice i voditeljice emisije „U sred srijede“ koja se emituje u okviru informativnog programa te televizijske stanice, te drugih uposlenih u produkciji i emitovanju programa, pa je na taj način pristao na postavljanje istog sadržaja istog dana na mreži YOUTUBE-kanalu „ELTA TV1“ i držanjem tog sadržaja na tom kanalu i toj mreži sve do decembra 2014.godine držeći tako te izjave Milana Mandića i dalje javno dostupnim neograničenom broju korisnika te mreže i tog kanala čime je pomogao učinjenje odnosno omogućio učinjenje tih radnji koje predstavljaju radnje govora mržnje i čije javno emitovanje omogućava ostvarivanje bitnih obilježja i radnji izvršenja krivičnog djela iz člana 145a. stav 1. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine-izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti pomažući tim propustom da Milan Mandić javno iznese u emisiji ELTA 1 TV HD, 323 TEKM navedeni sadržaj kojim javno izaziva i raspiruje nacionalnu i vjersku mržnju, razdor i netrpeljivost među konstitutivnim narodima u Bosni i Hercegovini, čime je on, propuštajući dužni nadzor nad navedenim uposlenicima te televizijske stanice, koji je kao glavni i odgovorni urednik programa te televizijske stanice bio dužan vršiti i onemogućiti emitiranje te emisije sa takvim sadržajem znajući da javno emitiranje te emisije sa takvim sadržajem predstavlja krivično djelo i pristajući na takvu mogućnost, postupio protivno odredbama člana 2., 3. i 4. Kodeksa o audiovizuelnim, medijskim uslugama i medijskim uslugama radija („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ broj: 98/11 i 78/13), jer su ti uposlenici, svjesno i sa namjerom, odabrali i omogućili emitovanje tog snimljenog sadržaja koji predstavlja govor mržnje, znajući da taj sadržaj predstavlja govor mržnje čijim javnim emitovanjem se čini krivično djelo pa pristali da se emitovanjem tog sadržaja učini krivično djelo i na taj način povrijedili ljudsko dostojanstvo i osnovna prava drugih u audiovizuelnim uslugama, pružili sadržaj koji predstavlja diskriminaciju i predrasudu na osnovu etničke i vjerske pripadnosti, u ovom slučaju Bošnjacima-muslimanima iz Srebrenice, žrtvama zločina genocida kao i drugim pripadnicima tog naroda, što predstavlja stvaranje neposrednog i jasnog podsticanja etničke i vjerske mržnje i netrpeljivosti u Bosni i Hercegovini i time pomogli i podstakli i izvršenje navedenog krivičnog djela jer Savić Marijana, na poziciji odgovorne urednice informativnog programa i Mira Kostović, na poziciji urednice u informativnom programu i urednice i voditeljice emisije „U sred srijede“, nisu, a bile su obavezne i ovlaštene da onemoguće javno iznošenje i javno emitovanje te javno isticanje tog nedozvoljenog sadržaja u toj emisiji na naprijed navedeni način, a on je takvo njihovo postupanje odnosno propuštanje propustio otkloniti kroz dužni nadzor i kao glavni i odgovorni urednik programa onemogućiti javno emitovanje tog sadržaja, a kako to nije učinio pomogao je u izvršenju navedenog krivičnog djela,

Čime bi, učinio pomaganjem krivično djelo izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti iz člana 145a. stav 1. KZ BiH, a u vezi sa članom 31. stavovi 1. i 2. KZ BiH i članom

4. Marijana Savić

Kao glavna i odgovorna urednica informativnog programa u televizijskoj stanici- ELTA 1 HD, 323 TEKM koja televizijska stanica je dio Poslovne jedinice Društva za građevinarstvo, trgovinu i usluge „STIJENA HERC“ d.o.o. Ljubinje u Banjaluci sa odobrenjem za emitovanje televizijskog programa i po tom osnovu ovlaštena, između ostalog, i za nadzor nad pripremom, realizacijom i emitovanjem informativnog programa u toj televizijskoj stanici u okviru kojeg programa se emituje i emisija „U sred srijede“ te nadzor nad radom Mire Kostović, urednice u informativnom programu, te urednice i voditeljice emisije „U sred srijede“ propustila da vrši taj dužni nadzor pa je na taj način pristala da se javno emituje u tački 1. izreke presude, navedeni sadržaj izjava Milana Mandića u emisiji „U sred srijede“ svoje ELTA 1 TV HD dana 19.02.2014.godine u 20.00 časova, te repriziranje istog sadržaja iste emisije dana 20.02.2014.godine u dnevnom terminu, a potom postavljanje istog sadržaja istog dana na mreži YOUTUBE-kanalu „ELTA TV1“ i držanjem tog sadržaja na tom kanalu i toj mreži sve do decembra 2014.godine, držeći tako te izjave Milana Mandića i dalje javno dostupnim neograničenom broju korisnika te mreže i tog kanala čime je pomogla učinjenje odnosno omogućila učinjenje tih radnji koje predstavljaju radnje govora mržnje i čije javno emitovanje omogućava ostvarivanje bitnih obilježja i radnji izvršenja krivičnog djela iz člana 145 a. stav 1. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine-izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti, pomažući tim propustom da Milan Mandić javno iznese u emisiji ELTA 1 TV HD navedeni sadržaj kojim javno izaziva i raspiruje nacionalnu i vjersku mržnju, razdor i netrpeljivost među konstitutivnim narodima u Bosni i Hercegovini, čime je optužena propuštajući dužni nadzor nad programom i navedenom uposlenicom te televizijske stanice, koja je kao glavna i odgovorna urednica informativnog programa te televizijske stanice bila dužna vršiti i onemogućiti emitiranje te snimljene emisije sa takvim sadržajem, znajući da javno emitovanje te emisije sa takvim sadržajem predstavlja krivično djelo i pristajući na takvu mogućnost postupila protivno odredbama člana 2., 3. i 4. Kodeksa o audiovizuelnim, medijskim uslugama i medijskim uslugama radija („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ broj: 98/11 i 78/13) jer je ta uposlenica Kostović Mira, koja je urednica i voditeljica emisije „U sred srijede“, svjesno i sa namjerom odabrala i omogućila emitovanje tog snimljenog sadržaja koji predstavlja govor mržnje, znajući da taj sadržaj predstavlja govor mržnje kojim se čini krivično djelo pa pristala da se emitovanjem tog sadržaja učini krivično djelo i na taj način povrijedila ljudsko dostojanstvo i osnovna prava drugih u audiovizuelnim uslugama, pružajući sadržaj koji predstavlja diskriminaciju i predrasudu na osnovu etničke i vjerske pripadnosti u ovom slučaju Bošnjacima-muslimanima iz Srebrenice, žrtvama zločina genocida, kao i drugim pripadnicima Bošnjačkog naroda što predstavlja stvaranje neposrednog i jasnog podsticanja etničke i vjerske mržnje i netrpeljivosti u Bosni i Hercegovini i time pomogla i podstakla i izvršenje navedenog krivičnog djela pa kad Savić Marijana, na poziciji odgovorne urednice informativnog programa i Mira Kostović, na poziciji urednice u informativnom programu i urednice i voditeljice emisije „U sred srijede“, nisu, a bile su obavezne i ovlaštene da onemoguće javno iznošenje i javno emitovanje te javno isticanje tog nedozvoljenog sadržaja u toj emisiji na naprijed navedeni način, a njihovo takvo postupanje propustila je otkloniti kroz duži nadzor i kao glavni i odgovorni urednik programa onemogućiti javno emitovanje tog sadržaja jer je bila dužna da to spriječi a kako to nije učinila pomogla je u izvršenju navedenog krivičnog djela

Čime bi, učinila pomaganjem krivično djelo izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti iz člana 145a. stav 1. KZ BiH, a u vezi sa članom 31. stavovi 1. i 2. i članom 35. stav 1. i 3. KZ BiH.

5.Kostović Mira

Kao urednica u informativnom programu i urednica i voditeljica emisija „U sred srijede“ koja se emituje u okviru informativnog televizijskog programa televizijske stanice ELTA 1 TV HD 323 TEKM kao dijela Poslovne jedinice Društva za građevinarstvo, trgovinu i usluge „STIJENA HERC“ d.o.o. Ljubinje u Banjaluci, koja je televizijska stanica ovlaštena za emitovanje televizijskog programa propustila dužni nadzor nad sadržajem emisije „U sred srijede“ koja se emituje u okviru informativnog programa te televizijske stanice pa je na taj način pristala da se javno emituje u tački 1. izreke presude navedeni sadržaj izjava Milana Mandića u emisiji „U sred srijede“ dana 19.02.2014.godine u 20.00 časova, te repriziranje istog sadržaja iste emisije dana 20.02.2014.godine u dnevnom terminu, a potom postavljanje istog sadržaja istog dana na mreži YOUTUBE-kanalu „ELTA TV1“ i držanje tog sadržaja na tom kanalu i toj mreži sve do decembra 2014.godine držeći tako te izjave Milana Mandića i dalje javno dostupnim neograničenom broju korisnika te mreže i tog kanala čime je pomogla učinjenje odnosno omogućila učinjenje tih radnji koje predstavljaju radnje govora mržnje i čije javno emitovanje omogućava ostvarivanje bitnih obilježja i radnji izvršenja krivičnog djela iz člana 145a. stav 1. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine-izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti, pomažući tim propustom da Milan Mandić javno iznese u emisiji ELTA 1 TV HD navedeni sadržaj kojim javno izaziva i raspiruje nacionalnu i vjersku mržnju, razdor i netrpeljivost među konstitutivnim narodima u Bosni i Hercegovini, čime je ona, propuštajući dužni nadzor nad sadržajem navedene emisije navedene televizijske stanice, koja je kao odgovorna urednica informativnog programa te televizijske stanice i urednica i voditeljica emisije „U sred srijede“ bila dužna onemogućiti emitiranje te emisije sa takvim sadržajem znajući da javno emitovanje te emisije sa takvim sadržajem predstavlja krivično djelo i pristajući na takvu mogućnost, postupila protivno odredbama člana 2., 3. i 4. Kodeksa o audiovizuelnim, medijskim uslugama i medijskim uslugama radija („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ broj: 98/11 i 78/13) a optužena je, nasuprot toga, svjesno i sa namjerom odabrala i omogućila emitovanje tog sadržaja koji predstavlja govor mržnje znajući da taj sadržaj predstavlja govor mržnje kojim se čini krivično djelo pa pristala da se emitovanjem tog snimljenog sadržaja učini krivično djelo i na taj način povrijedi ljudsko dostojanstvo i osnovna prava drugih u audiovizuelnim uslugama, pružajući sadržaj koji predstavlja diskriminaciju i predrasudu na osnovu etničke i vjerske pripadnosti u ovom slučaju prema Bošnjacima-muslimanima iz Srebrenice, žrtvama zločina genocida, kao i drugim pripadnicima Bošnjačkog naroda što predstavlja stvaranje neposrednog i jasnog podsticanja etničke i vjerske mržnje i netrpeljivosti u Bosni i Hercegovini i time pomogla i podstakla izvršenje navedenog krivičnog djela,

Čime bi, učinila pomaganjem krivično djelo izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti iz člana 145a. stav 1. KZ BiH, a u vezi sa članom 31. stavovi 1. i 2. i članom 35. stav 1. i 3. KZ BiH.

Na osnovu člana 189. stav 1. Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine (ZKP BiH) svi optuženi navedeni od tačke 1 do 5 izreke ove presude oslobađaju se troškova krivičnog postupka koji troškovi padaju na teret budžetskih sredstava.

O b r a z l o ž e n j e

1. Tužilaštvo Bosne i Hercegovine (Tužilaštvo) podiglo je kod ovog Suda optužnicu broj:T20 0 KT 0008670 15 od 08.01.2016. godine, kojom je Milan Mandić optužen zbog krivičnog djela, izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrepeljivosti iz člana 145a. stav 1. KZ

BiH, Društvo za građevinarstvo, trgovinu u sluge "STIJENA HERC" d.o.o. Ljubinje sa Poslovnom jedinicom u Banja Luci - ELTA 1 HD 323 TEKM zbog krivičnog djela, izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrepeljivosti učinjeno u pomaganju iz člana 145a. stav 1. KZ BiH u vezi sa članom 31. stavovi 1. i 2. i članom 124. stav 1. tačka d) KZ BiH, te Dejan Rakita, Marijana Savić i Mira Kostović zbog krivičnog djela izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrepeljivosti učinjeno u pomaganju iz člana 145a. stav 1. KZ BiH u vezi sa članom 31. stavovi 1. i 2. i članom 35. stavovi 1. i 3. KZ BiH. Sudija za prethodno saslušanje ovog Suda je rješenjem S1 3 K 020812 16 Kps od 15.02.2016. godine, odbio potvrđivanje optužnice. Odlučujući po žalbi Tužilaštva BiH vanraspravno vijeće Suda BiH je rješenjem broj S1 3 K 020812 16 Kv od 23.02.2016. godine, uvažilo žalbu Tužilaštva BiH i potvrdilo optužnicu sa danom 23.02.2016. godine. Tužilaštvo BiH je u smislu člana 275. ZKP BiH podneskom broj T20 0 KT 0008670 15 od 17.05.2017. godine izmjenilo i dopunilo optužnicu u činjeničnom djelu optužnice.

2. Na ročištu za izjašnjenje o krivnji, održanom dana 22.04.2016. godine, optuženi su izjasnili da nisu krivi za djela koja su im stavljena na teret potvrđenom optužnicom, nakon čega je predmet upućen sudiji pojedincu, radi zakazivanja glavnog pretresa.

Dokazni postupak

a) Optužba

3. Na glavnom pretresu tužilac je izveo dokaze saslušanjem svjedoka K.H., H.N., H.M., M.S., R.A., H.Č., N.B., Miroslava Batas i Mladena Spasojević, te vještak Jadranke Kulenovi Đapo. U spis su uloženi materijalni dokazi optužbe, i to: Nalaz-psihološka ekspertiza sa mišljenjem Prof.dr.sc. Jadranka Kolenović-Đapo od 28.12.2015.godine (DT 1), CD snimak izjave Milana Mandića u emisiji „U sred srijede“ emitovane u programu Elta TV1 (DT2), Transkript emisije „U sred srijede“-gost Milan Mandić (DT3), Dopis Regulatorne agencije za komunikacije BiH, broj 03-29-3351-2/14 od 11.11.2014.godine, Elta1 HD (DT4) Dostavljanje podataka i informacija u vezi sa emisijom „U sred srijede“-gost Milan Mandić, zaprimljeno dana 19.12.2014.godine (DT5), Dozvola za televizijsko emitovanje dodijeljena Preduzeću za građevinarstvo, trgovinu i usluge „STIJENA HERC“ d.o.o. Ljubinje-Elta 1 HD, 323TEKM izdata od strane Regulatorne agencije za komunikacije, ovjerena od strane notara Stević Olgice, broj OPU 2110/14 od 16.12.2014.godine (DT6), Aktuelni izvod iz sudskog registra, donesen od strane Okružnog privrednog suda Trebinje za privredno društvo „STIJENA HERC“ d.o.o. Ljubinje od 06.12.2011.godine (DT7), Otpравak originala Odluke o usklađivanju osnivačkog akta „STIJENA HERC“ Društva za građevinarstvo, trgovinu i usluge, d.o.o. Ljubinje PJ Banja Luka usklađen sa Zakonom o privrednim društvima i Uredbom o klasifikaciji djelatnosti i promjena sjedišta, prečišćeni tekst, notarski obrađena od strane notara Žuljević Milanka pod brojem OPU broj: 87/2012 dana 24.01.2012.godine (DT8), Rješenje o registraciji, doneseno od strane Okružnog privrednog suda Trebinje za privredno društvo „STIJENA HERC“ d.o.o. Ljubinje od 16.01.2014.god., ovjereno od strane notara Žuljević Milanka dana 22.01.2014.god pod brojem OPU: 77/2014 (DT9), Kopija vjerna originalu Odluke o osnivanju privrednog društva STIJENA HERC d.o.o. Ljubinje, broj 207/10 od 26.09.2010.godine, OBRAZAC OP (DT10), Overeni potpisi lica ovlaštenih za zastupanje- Rakita Dejan, „STIJENA HERC“ DOO LJUBINJE PJ BANJA LUKA, potvrda o ovjeri potpisa, broj OPU 1968/10 od 23.10.2010.godine (DT11), Kopija vjerna originalu Dozvole za televizijsko emitovanje dodijeljena Preduzeću za građevinarstvo, trgovinu i usluge „STIJENA HERC“ d.o.o. Ljubinje-Elta 1 HD, 323TEKM izdata od strane Regulatorne agencije za komunikacije BiH (DT12), Kopija vjerna originalu Rješenja Regulatorne agencije za komunikacije BiH kojim se Preduzeću za građevinarstvo, trgovinu i usluge „STIJENA-HERC“ d.o.o. Ljubinje-Elta televizija izdaje Dozvola za televizijsko emitovanje, UP1:02-07-938/11 od 24.02.2012.godine (DT13), Kopija vjerna

originalu Aneksa 1A-ELTA TELEVIZIJA- Programski segmenti (DT14), Kopija vjerna originalu Aneksa 1B- ELTA TELEVIZIJA-Struktura programa (DT15), Kopija vjerna originalu Odluke o promjeni lica ovlaštenog za zastupanje društva od 25.12.2013.godine (DT16), Odluka o promjeni lica ovlaštenog za zastupanje društva, ovjerena od strane notara Žuljević Milanka pod brojem OPU:811/2015 od 13.05.2015.godine (DT17), Kopija vjerna originalu Ugovora o radu na određeno vrijeme za Miru Kostović od 01.03.2015.godine (DT18), Kopija vjerna originalu Ugovora o radu na određeno vrijeme za Miru Kostović od 01.02.2015.godine (DT19), Kopija vjerna originalu Ugovora o radu na određeno vrijeme za Miru Kostović od 01.11.2014.godine (DT20), Kopija vjerna originalu Ugovora o radu na neodređeno vrijeme za Marijanu Elez, broj: 76 od 01.06.2013.godine (DT21), Kopija vjerna originalu Ugovora o radu na neodređeno vrijeme za Dejana Rakita, broj: 111 od 01.01.2013.godine (DT22), Kopija vjerna originalu Ugovora o radu na neodređeno vrijeme za Dejana Rakita od 01.07.2010.godine (DT23), Kopija vjerna originalu Ugovora o radu na određeno vrijeme za Dejana Rakita, broj: 70/09 od 01.01.2010.godine (DT24), Kopija vjerna originalu Ugovora o radu na određeno vrijeme za Dejana Rakita, broj: 50/09 od 01.07.2009.godine (DT25), Kopija vjerna originalu Ugovora o radu na određeno vrijeme za Dejana Rakita, broj: 16/09 od 01.01.2009.godine (DT26), Kopija vjerna originalu Ugovora o radu na određeno vrijeme za Dejana Rakita, broj: 137/07 od 01.11.2008.godine (DT27), Kopija vjerna originalu Obavještenja o razvrstavanju poslovnog subjekta po djelatnosti- Agencija za posredničke, informatičke i finansijske usluge Banja Luka, broj: 23110 od 17.01.2014.godine (DT28), Kopija vjerna originalu Potvrde o registraciji za poreskog obveznika STIJENA HERC PJ Banja Luka, Republika Srpska, Ministarstvo finansija, Poreska uprava, broj: 06/1.08/0802-450-02-19/10 od 22.10.2010.godine (DT29), Ugovor o osnivanju društva sa ograničenom odgovornošću, broj: 01/2001 od 18.04.2001.god., ovjeren od strane notara Žuljević Milanka pod brojem OPU: 811-2/2015 od 13.05.2015.godine (DT30), Statut društva sa ograničenom odgovornošću, broj 01/2001 od 18.04.2001.god., ovjeren od strane notara Žuljević Milanka pod brojem OPU: 811-3/2015 od 13.05.2015.godine (DT31), ... (DT32), ... (DT33), ... (DT34), ... (DT35), ... (DT36), ... (DT37), ... (DT38), ... (DT39), ... (DT40), ... (DT41), ... (DT42), ... (DT43), ... (DT44), ... (DT45), ... (DT46), ... (DT47), ... (DT48), ... (DT49) ... (DT50), ... (DT51), ... (DT52), ... (DT53), ... (DT54), ... (DT55), te ... (DT56).

b) Odbrana I optuženog

4. Na prijedlog odbrane I-optuženog Milana Mandića u svojstvu svjedoka saslušani su Radojka Filipović, Milka Kovačić, Nedeljko Mitović, Milutin Mišić a neposredno su saslušani vještaci Centra za vještačenje i procjenu „Zenit“ d.o.o. Banja Luka: Aleksandra Salamandić, Ljubica Todorović, Sanja Radetić i Brankica Nikić. Takođe, na prijedlog odbrane provedeni su i materijalni dokazi uvidom u Rješenje Ustavnog suda BiH broj CH/03/15108 od 16.11.2011. godine (O-I-1), dopis Tužilaštva BiH broj T20 0 KTA 0002277 11 os 30.11.2015. gline (O-I-2), Potvrdu Instituta za nestale osobe BiH broj 01-40.CEN-145/10 od 02.11.2010. godine (O-I-3), Potvrdu Ministarstva za narodnu odbranu, Štaba teritorijalne odbrane Sarajeva broj 483. od 23.07.1992. godine (O-I-4), Člansku kartu Udruženja logorša (O-I-5), Dopis MUP RS CJB Bijeljina broj 12-04/4-230-738/16 od 07.06.2016. godine (O-I-6), Zahtjev za dostavu podataka o nestalim osobama Tužilaštva BiH broj T20 0 KTRZ 0006408 13 od 06.07.2015. godine, informacije Instituta za nestale osobe BiH broj 02/1-40-1-1214/1514.07.2015. godine sa priložima (zapisnici o utvrđivanju identiteta, potvrde o smrti i dr.), Obavještenja MUP RS CJB Bijeljina broj 12-7/01-207.1-84/15 od 25.06.2015. godine, fotografije – razglednice sa posmrtnim ostacima ubijenih Bošnjaka (O-I-7 a.i b.), Informacija Instituta za nestala lica, netala u periodu od 11.07. do 13.07.2013. godine (O-I-8), Potvrda za lice R.M., koje se vodi u evidenciji nestalih lica Instituta (O-I-8-a1), Zapisnik o utvrđivanju identiteta za lice R. M. (O-I-8-a2), Potvrda o smrti za lice R.M. (O-I-8-a3), Potvrda za lice R.B., koje se vodi u evidenciji nestalih lica Instituta (O-I-8-b1), Zapisnik o utvrđivanju

identiteta za lice R. B. (O-I-8-b2), Potvrda o smrti za lice R.B. (O-I-8-b3), Potvrda za lice M.K., koje se vodi u evidenciji nestalih lica Instituta (O-I-8-c1), Zapisnik o utvrđivanju identiteta za lice M. K. (O-I-8-c2), Potvrda o smrti za lice M. K.(O-I-8-c3), Čestitka za dan RS (O-I-9), Zahtjev Saveza udruženja porodica zarobljenih i nestalih lica RS od 20.01.2014. godine (O-I-10), Zahtjev Saveza udruženja porodica zarobljenih i nestalih lica RS za sazivanje vandredne sjednice Instituta za nestale osobe BiH od 03.02.2014. godine (O-I-11), Obavještenje Saveza udruženja porodica zarobljenih i nestalih lica RS od 10.02.2014. godine (O-I-12), Zapisnik sa 56. Sjednice Savjetodavnog odbora Instituta za nestala lica BiH (O-I-13) Projekat za edukaciju porodica nestalih o njihovim pravima podržanog od strane Ambasade SAD, narativnog izvještaja za period od 01.10.2011.-01.02.2012. godine (O-I-14a), Narativni izvještaj za period 01.10.2011.-27.09.2012. godine (O-I-14b, Finalni narativni izvještaj za period od 01.10.2011. do 27.09.2012. godine (O-I-14c), Finansijski izvještaj broj s-BK800-11-GR-217 od 12.01.2012. godine (O-I-14d), Liste učesnika tematskih sjednica (7 listi) (O-I-1a, O-I-15, O-I-15c, O-I-15d, O-I-15e, O-I-15f i O-I-15g), Diploma Fakulteta za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije za Mandić Milana Ranka (O-I-16), CD snimak emisije RTRS od aprila 2016. godine (O-I-17), 2 CD prvi i drugi dio emisije Tv BN od 15.01.2014. godine (O-I-18), te Nalaz i mišljenje vještaka od 06.02.2017. godine (O-I-19).

c) **Zakonski zastupnik II optuženog**, Slavomir Ćuk nije imao prijedloga za izvođenje dokaza.

d) **Odbrana III, IV i V optuženog**

5. Na prijedlog odbrane II, III, IV i V optuženog neposredno su saslušani stručna lica Milan Bubonjić, profesor komunikologije na Komunikološkog fakulteta u Banja Luci, Ljubomir Zuber profesor novinarstva na Filozofskom fakultetu u I. Sarajevu, a u svojstvu svjedoka ispitani su i optuženi Marijana Svić, Dejan Rakita i Mira Kostović. Odbrana II, III, IV i V optuženih uložila je i materijalne dokaze: Izvod iz Arhiva You Tube kanala za TV ELTA (emisija „U sred srijede“ (O-III1)CD emisije „Odgovorite ljudima“ od 15.02.2017. godine, analiza sa You Tutube kanala (O-III1), Izvod iz Arhiva You Tube kanala za TV ELTA (O-III2), CD emisije izbačene iz emitovanja – intervju Miro Bjelić i „Volim sport“ – Dragan Čavić (O-III 3), CD tv prilozi ELTA TV - u vidu priloga o drugim narodima (Skrin šot), (O-III 4), prilog iz emisije „Argument više (O-III 5), otpusna lista s epikrizom Instituta za zdravstvenu zaštitu majke i djeteta „Dr Vukan Čupić“ Beograd za Aleksu Rakita, sina Dejana Rakita od 12.02.2014. godine (O-III 6), otpusna lista Klinike za dječije bolesti Banja Luka od 18.02.2014. godine za Aleksu Rakita sina Dejana Rakita (O-III 6-1), izvještak ljekara specijaliste- kardiološki nalaz epikrizom Instituta za zdravstvenu zaštitu majke i djeteta „Dr Vukan Čupić“ Beograd za Aleksu Rakita, sina Dejana Rakite (O-III 6-2), izvještak ljekara specijaliste- kardiološki nalaz epikrizom Instituta za zdravstvenu zaštitu majke i djeteta „Dr Vukan Čupić“ Beograd oid 20.03.2014. godine, za Aleksu Rakita, sina Dejana Rakite (O-III 6-3), e-mail Marijane Savić od 26.01.2014. godine (O-III7), Izvod iz Arhiva You Tube kanala emisija „Argument više“ ofd 23.09.2014. godine, (O-III8) te Izvodi o emisijama „Razgovor“ i „Nešto novo“ (O-III9)

Završne riječi

Tužilaštvo

6. Iznoseći završne riječi postupajući tužilac je naveo da je Tužilaštvo BiH dokazalo da je optuženi Milan Mandić počinio krivično djelo izazivanje, vjerske, nacionalne mržnje, razdora i netrpeljivosti iz člana 145a. stav 1. KZ BiH, kako je to optuženom stavljeno na teret optužnicom broj T 20 0 KT 008670 15 od 08.01.2016.godine a koja je izmjenjena na ročištu dana 17.04.2017. godine. Citirajući izjavu optuženog Milana Mandića datu u emisiji „ U sred srijede“, koju je uredila i

javno emitovala ELTA 1 TV HD 323 TEKМ дана 19.02.2014. године, Туžилаштво БиХ наводи да је на основу изјава свједока-оштећених на несумњив начин доказано да је та изјава оптуженог код свједока-оштећених, створила осјећај мање вредности, вратила им осјећај туге и изазвала додатну душевну бол, коју они већ годинама трпе. Тежа одбране оптуженог Милана Мандића је била да је изјава дата у афекту, да је он био изревoltiran чeститком коју је добио од Удружења, међутим како произилази из проведених доказа његова изјава у себи садржи елементе говора мржње, чији је циљ између осталог нанјети повреду тј. понизити, увриједити, засташити, изазвати осјећај понижења једне циљане групе, а то су у конкретном случају мајке Сребренце. Штета, као последица оваквог говора оптуженог равна је штети која је последица физичког насиља, што је у свом налазу подробно образложила проф. Dr.sci Јадранка Куеленовић-Ђапо. Оптужени Милан Мандић је свјесно и с намјером кроз tzv. конотативни говор, који не одговара фактичким чињеницама него заправо изврће те чињенице, што је оптужба и поткријепила улагањем пресуда који се тичу злочина геноцида у Сребренци продубљује разлике код припадника различитих националних група у БиХ. Оваквим говором којим се кроз изнесено мишљење жели промјенити став јавности о одређеним питањима, чиме се жели очигледно код одређене групе изазвати страх, немир, uznemirenost, опасност од понављања nekог догађаја уједно се шаље порука другој групи да оно све што пише у званичним документима, у пресудама уствари није истина. Туžилаштво БиХ како се истиче не жели доказивати да је оптужени, особа који nekoga мрзи, него да је особа која је свјесна или је морала бити свјесна да ће његова изјава изазвати негативне реакције жртava. Контекст у којем је изјава дата, говор мржње који је учињен путем ауди-визуелних средстава комуникације, његов статус уз сво уважавање чињенице да је и сам оптужени жртва рата указују на закључак да је радњама оптуженог продубљен раздор и нетрпелјивост која постоји између одређених националних група и жртava односно злочина. Одбрана нити једним доказом није успјела osporiti наводе оптужбе, štaviше, проведеним доказима су само доказали да је оптужени поступао у урачунљивом стању, са свијешћу о томе шта говори. Због наведеног Туžилаштво цијени да свака санкција, укључујући увјетну осуду је адекватна санкција али је битно да се утврди кривишна одговорност оптуженог, те да се изрицањем сакције ostvari сврха опште превенције. У погледу оптужења телевизије, Elta 1 TV HD која djeluje у оквиру друштва за грађевинарство, трговине и услугу Stijena herc, исто је оптужено за помaganje у извршењу овог кривишног djela, а из разлога што је дошло до јавног објављивања говора мржње путем програма њихове телевизије а usljed propusta које су начинили urednik, односно urednici и водитељica, те емисије, која је снимана, а потом naknadno emitovana, па се самим тим могло intervenisati на начин да се измјени садржај, nadosnima и sl. што није предузело ни то друштво, ни та телевизија, ни urednici те телевизије, нити водитељи те емисије него су pustili takav говор. Цијенећи наведено неупитна је одговорност произвођача односно носиоца права emitenta односно Друштва за грађевинарство, трговину и услуге Stijena Herc doo Ljubinje у оквиру којег се налази пословна јединица Elta 1 TV HD, чије је sjedište у Banja Luci, jer nisu osigurali да њихова телевизија поштује Kodeks о вршењу аудио-визуелне djelatnosti у погледу spriječavanja говора мржње и neomogućavanja да говор мржње буде јавно објављен кроз њихове аудио-визионе садржаје, што је propisano чланом 4. Kodeksa. Naime, pored odvojenosti телевизија ELTA, Друштво је било дужно да osigura надзор над вршењем те djelatnosti, што то није учињено од стране пословодства односно овлаштене особе у том друштву. Из тих разлога туžilac је предложио да се ово друштво огласи кривим за помaganje у извршењу овога кривишног djela и да му се izrekne novčana kazna у износу не мањем од 50.000 KM, што је uskladу s kaznenom politikom. Regulatorna agencija није vodila прекршajни postupak, из разлога што се водило кривишни postupak, чиме је ispoštovan принцип "ne bis in idem". Kada је у питању кривишна одговорности Dejana Rakite као особе која је главни и одговорни urednik, Туžилаштво БиХ је цијенећи dokaze одбране о болести у породици оптуженог, istog није teretila за припремање емисије, jer у том периоду био odsutan, што potvrđuje e-mail којим је IV-оптужена obavijestila остале да ће она у том периоду вршити uređivanje и надзор над programom. Међутим, чињеница је да је оптужени Rakita био prisutan приликом стављања садржаја emitovane

emisije na kanal You Tube mreže Elte 1 HD televizije, te kao lice odgovorno za produkciju i emitovanje programa, nije preduzeo da se takav sadržaj ne stavi You Tube kanal, gdje je neograničenom broju lica u javnoj otvorenoj mreži isti bio dostupan. Isto tako Tužilaštvo je uspjelo dokazati da su optužena Marijana Savić, urednica informativnog programa i Mira Kostović, urednica i voditeljica emisije „U sred srijede“, dopustile, odnosno pristale da se emisija „U sred srijede“, koja u sebi sadrži govor mržnje javno emituje, te su time, kao i optuženi Dejan Rakita pomogle u izvršenju ovog krivičnog djela, na način da su odlučno doprinijele izvršenju djela, svjesne posljedice koje ono može prozvesti. Naime, Marijana Savić, je imala dužnost da kao urednica informativnog programa interveniše i spriječi emitovane takvog sadržaja bez korekcija ili čak i da neemituje sadržaj protivan Kodeksu o audio-vizuelnim uslugama. Takođe, za Tužilaštvo je dokazana i odgovornost optužene Mire Kostović, kao urednice emisije i voditeljke emisije koja je trebala da tokom same emisije interveniše, usmjeri razgovor prema znači temi koja je prema saznanjima trebala biti o nestalim licima. Činjenica da se emisija „U sred srijede“, emitovala, reprizirala i postavila na You Tube kanal, potvrđuje umišljajno postupanje optuženih, pa Tužilaštvo predlaže da se isti oglase krivim, te da bi uslovna osuda bila adekvatna sankcija, da se optuženi a i drugi eventualni učinioci ovog djela odvrate od ovakvog i sličnog emitovanja govora mržnje, bilo u javnim ili komercijalnim televizijama.

Odbrana I-optuženog Milana Mandića

7. Branilac I-optuženog Milana Mandića, advokat Dragiša Jokić u završnoj riječi prvenstveno navodi da optužba nije dokazala da je njegov branjenik počinio krivično djelo za koje se tereti. Naime, radnja izvršenja krivičnog djela iz člana 145a KZ BiH je određena kao izazivanje ili raspirivanje mržnje, razdora i netrepeljivosti, a izmjenjenom optužnicom njegov branjenik se tereti da je javno raspirivao nacionalnu i vjersku mržnju, razdora i netrepeljivosti, dok je u prethodnoj optužnici bilo nejasno da li se radi o izazivanju ili se radi o raspirivanju. Nadalje odbrana navodi da se umišljaj, kao bitan element krivičnog djela posmatra uvijek kako u odnosu na radnju tako i u odnosu na posljedicu, a ne samo na kako to proizilazi iz činjeničnog opisa optužbe na posljedicu djela. Kad se pak govori o raspirivanju mržnje, razdora i netrepeljivosti bilo je nužno da tužilac u optužnici stavi i opiše stanje međunacionalnih odnosa među etničkim grupama u Bosni i Hercegovini, jer se ovdje ostali saoptuženi terete za pomaganje u krivičnom djelu koje se stavlja Milanu Mandiću na teret. Naime, kako odbrana ukazuje kod pomaganja umišljaj pomagača je usmjeren na pomaganje nekome u izvršenju krivičnog djela, ali to obuhvata i da ima saznanje u kojem krivičnom djelu pomaže, što u konkretnom slučaju nije moguće utvrditi, ako se ne zna o kom se djelu izvršioca radi. Ako je umišljaj Milana Mandića bio da raspiri mržnju i netrepeljivost, a to nemamo iz optužnice jasno obrazloženo, kako onda saopruženi mogu njemu pomoći u izvršenju krivičnog djela kad ne znaju u kom mu krivičnom djelu pomažu. Naime, prema tužilaštvu umišljaj učionica krivičnog djela je bio upravljen da izazove dodatnu bol, izazove strah i da minimizira i opravda teški zločin. Međutim ni po najekstenzivnijem tumačenju člana 145.a KZ BiH ovo ne predstavlja posljedicu krivičnog djela izazivanje vjerske, nacionalne mržnje, razdora i netrepeljivosti. Prije svega, našim zakonodavstvom nijedan govor mržnje sam za sebe nije predviđen kao posebno krivično djelo i obično se taj govor mržnje podvodi pod krivično djelo izazivanje vjerske, nacionalne mržnje i netrepeljivosti, a tužilac je već u optužnici iznio zaključak da ono što je rečeno predstavlja govor mržnje, ne dajući pri tom nikakvo obrazloženje. Pri tome treba imati u vidu činjenicu da izjava optuženog nema ni jedan element krivičnog djela za koje se optuženi tereti, niti se njegova izjava može podvesti pod član 17. Evropske konvencije koji zabranjuje tri vrste izražavanja i to: ona koja veličaju nacizam, koje pokušavaju da izmijene istorijske činjenice koje se odnose na Holokaust ili potiču rasnu mržnju. Svako drugo izražavanje koje ne dostigne ovaj stepen uživa zaštitu po članu 10. Evropske konvencije o osnovnim ljudskim pravima i slobodama, bez obzira koliko bilo ¹²uvredljivo. Takođe, za počinjenje krivičnog djela

iz mržnje bitna je predrasuda kao motiv, bez koje nema nijednog krivičnog djela počinjenog iz mržnje. Tužilaštvo nije dokazalo postojanje nikakvih predrasuda kod optuženog Mandića, dok je s druge strane, dokazima odbrane, prije svega provedenim vještačenjima potvrđeno da gospodin Mandić nema nikakvih predrasuda. Što se pak tiče njegovih zaključaka one predstavljaju vrednosni sud, odnosno njegovo mišljenje o određenim događajima na šta optuženi kao i bilo ko drugi ima legitimno pravo. Nasuprot tome saslušanjem svjedoka Tužilaštva, nije se došlo do novih saznanja vezanih za subjektivne elemente ovog krivičnog djela, odnosno umišljaju optuženog da izrečen ono što je izrekao u namjeri da raspiri, mržnju ili razdor, već su se kroz svjedočenja čule istinite i potresne priče svjedoka srebreničkog masakra, međutim bez obzira na bol i patnju koju je izjava prema navodima svjedoka izazvala kod njih, to ne predstavlja posljedicu ovog krivičnog djela. Sve navedeno upućuje na zaključak da se u radnjama njegovog branjenika nisu stekla bitna obilježja krivičnog djela za koje se tereti. Optuženi u završnoj riječi navodi da je saglasan sa završnom riječi svog branioca.

Zakonski zastupnik II optuženog pravnog lica je predložio da Sud donese oslobađajuću presudu.

Obrana III, IV i V optuženog

8. Branilac III, IV i V optuženog, u završnim rječima ističe da u izmjenjenoj optužnici stoji ono što u prethodnoj optužnici nije bilo jasno precizirano, a to je da su optuženi Milan Mandić i ostali, na način kao je to opisano u dispozitivu optuženja, javno raspirivali nacionalno, vjersko mržnju, razdor i netrpeljivost. Na ovakav način izmjenjenom optužnicom Tužilaštvo BiH nastoji predočiti vlastitu tvrdnju da u Bosni i Hercegovini postoji rasna, odnosno nacionalna, vjerska netrpeljivost, da postoji vjerska mržnja, da postoji razdor među konstitutivnim narodima Bosne i Hercegovine, na koji zaključak upućuje činjenica da se raspirivati može ono što postoji. Nasuprot tome branilac tvrdi da među građanima BiH, ne postoji mržnja, razdor ili netrpeljivost, izuzev kod ekstremnih pojedinaca, ali to nije opšte stanje kakvo optužba nastoji prikazati. Ovakav zaključak odbrane temelji se na iskazima, kako svjedoka odbrane, tako i optužbe, koji su na izravne upite odbrane izjavili da ne postoji mržnja, razdor i netrpeljivost među narodima BiH. Tako da osim paušalnih tvrdnji, optužba nije provela niti jedan dokaz, na osnovu kojeg bi uspjela dokazati da mržnja postoji, pa samim tim da se radnjama optuženih ista raspiruje. Nadalje, odbrana ukazuje da se tužilac, opisujući radnje izvršenja više puta poziva na kršenje odredb člana 2., 3. i 4. Kodeksa, iako pomenuti članovi ne opisuju govor mržnje, već se u članu 4. pomenutog Kodeksa navodi da se zabranjuje upotrebe govora mržnje na način da se neko ponižava, zastrašuje i potiče na mržnju i nasilje. Takođe, optužba nije razlučila šta je zaštitni objekat ovog krivičnog djela da li to žrtva proteklog rata ili je pak zaštitni objekat rasa, vjera, nacija i ono što se identifikuje s tim pojmom, već to poistovjećuje, pri tom privilegujući određene žrtve, konkretno Bošnjake, a zanemarujući činjenicu da su svjedoci i sami rekli da se ne osjećaju ugroženi kao Bošnjaci, nego kao majke Srebrenice koje se plaše ponovnog genocida iz čega Tužilaštvo izvlači pogrešan zaključak da su Bošnjaci ponovo ugroženi, da je to govor mržnje i da iz tog govora mržnje proizilazi vjerska, nacionalna i rasna netrpeljivost, da je Milan Mandić raspiruje i da to treba spriječiti s ciljem da se ne ponovi genocid. Odbrana naglašava da je osnovni problemi kod prepoznavanja govora mržnje kao opasnog fenomena u podstrekavanju, vršenja diskriminacije, nasilja je opasnost od zadiranja u slobodu izražavanja, jer se pod govor mržnje ne treba svrstavati ideološki i politički različit stav pod uslovom da taj stav ne podrazumjeva diskriminaciju i pozivanje na nasilje zbog određenih svojstava ličnosti ili pripadnosti grupi. Krivično djelo počinjeno iz mržnje određuju dva elementa, počinjeno djelo mora biti propisano krivičnim zakonom što je kod nas slučaj, a motiv za njegovo počinjenje mora biti predrasuda. Sljedeće što je jako važno je tvrdnja optužbe da urednica i voditeljka programa nisu radile svoj posao kako „treba“, iako u tom pravcu nije provela niti jedan

dokaz, a upravo su profesionalni standardi, bitni da se utvrdi jesu li se oni ponašale profesionalno, pa ako jesu nema odgovornosti, a ako nisu onda u tom propustu eventualno tražiti umišljaj. Nasuprot navodima optužbe saslušanjem stručnih lica i to profesora komunikologije i profesora žurnalistike, odbrana je dokazala su optužene Mira Kostović i Mirjana Savić profesionalno odradile svoj posao, a da je optuženi Dejan Rakita, koji je zbog porodičnih obaveza bio odsutan postupajući u skladu sa profesionalnim standardima, djelotvornu kontrolu, odnsono prava i obaveze urednika prenio na druga lica. Zbog navedenog odbrana predlaže donošenje oslobađajuće presude, sa čim su saglasni njegovi branjenici.

Procesne odluke Suda

Isključenje javnosti (čl. 235. ZKP BiH)

9. Članom 235. ZKP BiH je propisano: Od otvaranja zasjedanja pa do završetka glavnog pretresa, sudija, odnosno vijeće može u svako doba, po službenoj dužnosti ili po prijedlogu stranaka i branitelja, ali uvijek po njihovom saslušanju, isključiti javnost za cio glavni pretres ili jedan njegov dio, ako je to u interesu državne sigurnosti ili ako je to potrebno radi čuvanja državne, vojne, službene ili važne poslovne tajne, čuvanja javnog reda, zaštite morala u demokratskom društvu, osobnog i intimnog života optuženog ili oštećenog ili zaštite interesa maloljetnika ili svjedoka.

10. Odbrane I-optuženog i II, III, IV i V optuženih su saglasno stavile prijedlog za isključenje javnosti zbog zaštite javnog reda iz razloga što bi velika medijska praćenost i eventualni istupi pojedinih lica koja kao javnost prisustvuju suđenju, mogli napraviti veliku štetu po nacionalne odnose u BiH. Osim toga kako je odbrana optuženih istakla na ovaj način bi se izbjegli neprimjereni komentari na društvenim mrežama, vezani za izjave pojedinih učesnika postupka. Tužilac se protivio isključenju javnosti sa glavnog pretresa.

11. Odlučujući o prijedlogu za isključenje javnosti, Sud je imajući u vidu potrebu da se zaštiti javni red, djelimično usvojio prijedlog odbrane, pa je javnost bila isključena u djelu glavnog pretresa održanog dana 07.06.2016. godine prilikom saslušanja svjedoka K.H., na ročištu održanom dana 08.07.2016. godine 05.09.2016. godine prilikom saslušanja svjedoka H.N., na ročištu održanom dana 28.09.2016. godine prilikom saslušanja svjedoka H.M., na ročištu održanom dana 26.10.2016. godine prilikom saslušanja svjedoka M.S., na ročištu održanom dana 02.11.2016. godine prilikom saslušanja svjedoka R.A., na ročištu održanom dana 30.11.2016. godine prilikom saslušanja svjedoka H.Ć., na ročištu održanom dana 14.12.2016. godine priliom saslušanja svjedoka N.B..

Probijanje roka od 30 dana

12. Članom 251. stav 2. ZKP BiH propisano je: „glavni pretres koji je odgođen mora ponovo početi ako se izmjenio sastav vijeća ili ako je odgađanje trajalo duže od 30 dana, ali uz saglasnost stranaka i branioca vijeće može odlučiti da se u ovakvom slučaju svjedoci i vještaci ne saslušavaju ponovo i da se ne vrši novi uviđaj, nego da se koriste iskazi svjedoka i vještaka dati na ranijem glavnom pretresu, odnosno da se koristi zapisnik o uviđaju.

13. Na dan 07.06.2016. godine (naredi pretres održan 08.07.2016. godine), kao i dane 08.07.2016. godine (naredni pretres održan dana 05.09.2016. godine) i 22.02.2017. godine (naredni pretres održan 12.04.2017. godine), došlo je do odlaganja pretresa na period duži od 30 dana. Tom prilikom, kada je pretrese bilo nužno odložiti na period duži od 30 dana, Sud je od stranaka i branioca zatražio izjašnjenje povodom prekoračenja zakonskog roka.

Stranke i branilac su se tom prilikom izjasnili da ne osporavaju odluku Suda o nastavku glavnog pretresa nakon proteka roka od 30 dana, niti su zahtjevali da glavni pretres iznova počne, na osnovu čega je Sud donio odluku o nastavku glavnog pretresa.

Odluka o prigovorima

14. Tužilac je uložio prigovor na materijalni dokaz odbrane I-optuženog i to na dopis Tužilaštva BiH broj T20 0 KTA 0002277 11 os 30.11.2015. godine (O-I-2), navodeći da je nezakonito pribavljen, s obzirom da se radi o aktu Tužilaštva BiH, pa je kao takav trebao biti zatražen od Tužilaštva. Ovakav prigovor tužioca, odbijen je kao neosnovan iz razloga što odbrana ne podliježe strogo formalnim pravilima o prikupljanju dokaza, a osim toga odbrana je navedeni dokaz pribavila od strane Instituta za nestala lica, pa samim tim se ne može govoriti o nezakonitorn pribavljanju dokaza, jer je isti dostavljen od nadležne Institucije

15. Tužilac je istakao prigovor nezakonitosti na dokaze odbrane i to Dopis MUP RS CJB Bijeljina broj 12-04/4-230-738/16 od 07.06.2016. godine (O-I-6), te Zahtjev za dostavu podataka o nestalim osobama Tužilaštva BiH broj T20 0 KTRZ 0006408 13 od 06.07.2015. godine, informacije Instituta za nestale osobe BiH broj 02/1-40-1-1214/1514.07.2015. godine sa priložima, navodeći da navedene institucije nisu imale zakonsko ovlaštenje da mimo Tužilaštva kome su upućeni izvještaji drugim strankama dostavljaju navedenu dokumentaciju, već da su za navedenu radnju trebali imati saglasnost Tužilaštva. Sud je našao da je i ovaj prigovor neosnovan, s obzirom da je iz navoda odbrane vidljivo da su se oni u skladu sa zakonskim ovlaštenjima obratili navedenim institucijama i dobili tražene informacije. Imajući u vidu činjenicu da navedeni dokazi nemaju oznaku „tajno“, nesporno je da je odbrana u skladu sa odredbama Zakona o slobodi pristupa informacijama imala mogućnost i zakonsko pravo da traži na uvid, navedenu dokumentaciju. Pri tome sud ima u vidu da i odbrana optuženih u toku postupka ima određeni fond prava i obaveza, što proizilazi iz zahtjeva za jednakošću pravnih sredstava, koji je u osnovi prava na pravedeno suđenje iz člana 6. EKLJP. Ovaj princip dolazi do punog izražaja upravo u fazi glavnog pretresa kada se manifestuje kroz pravo pristupa dokazima u predmetu, suprostavljanu argumentima koje je iznijela suprotna strana, što se upravo postiže ulaganjem dokaza odbrane, te ostalim pravima kojima se omogućavaju puno ostvarivanje funkcije odbrane optuženog.

16. Odbrana optuženih je uložila prigovor na nalazu i mišljenju profesora socijalne psihologije, Jadranke Kulenović Đapo, navodeći da je isti nezakonit, s obzirom da je nalaz sačinjen od strane neovlaštenog vještaka, odnosno lica koje se ne nalazi na Listi ovlaštenih sudskih vještaka, tako da je upitan procesni položaj vještaka u ovom postupku. Član 11. Zakona o vještačenju FBiH, odnosno član 14. Zakona o vještačenju RS, propisuje da lista vještaka nije obavezujuća za sud ili drugi organ koji vodi postupak, odnosno druge učesnike u postupku, osim ako je drugačije propisano pravilima postupka. Imajući u vidu navedene odredbe, kao i činjenicu da Zakon o krivičnom postupku imperativno ne propisuje da se organi koji učestvuju u krivičnom postupku moraju striktno pridržavati Liste vještaka, prilikom izdavanja naredbe za vještačenje, već da je uobičajena sudska praksa da se za potrebe vještačenja angažuju vještaci sa Liste vještaka, Sud nalazi da je ovakav prigovor odbrane neosnovan. Ovakvom zaključku Suda u prilog ide i činjenica da je sudija za prethodno saslušanje, odnosno vijeće potvrdilo optužnicu, koja se između ostalog zasnivala na nalazu i mišljenju profesorice Kulenović-Đapo, iz kojih razloga je sud dozvolio da se provede dokaz uvidom u Nalaz i mišljenje vještaka, te da profesorica Kulenović- Đapo na glavnom pretresu da iskaz u kojem je obrazložena njen nalaz i mišljenje sa sadržanom analizom izjave optuženog Milana Mandića, s tim da je potrebno naglasiti da je navedeni nalaz i mišljenje bio predmet svestrane analize i ocjene, kako pojedinačno, tako i uvezi sa ostalim provedenim dokazima, kao uostalom i ostali dokazi provedeni u ovom krivičnom postupku. Naime,

zakonom propisana obaveza učesnika u postupku glasi : *Sud, Tužitelj i drugi organi koji učestvuju u postupku dužni su s jednakom pažnjom da ispituju i utvrđuju kako činjenice koje terete osumnjičenog, odnosno optuženog, tako i one koje im idu u korist, predstavlja odraz načela utvrđivanja istine u krivičnom postupku. Shodno navedenom principu, obaveza je Suda, tužioca i drugih organa koji učestvuju u krivičnom postupku da s jednakom pažnjom ispituju i utvrđuju kako činjenice koje idu na teret optuženog, tako i one koje mu idu u korist, pri čemu je ključno da su takve činjenice pravno relevantne za konkretan predmet, dok se u literaturi kao primjer takvih činjenica upravo ističu one koje se vežu za zakonska obilježja krivičnog djela, pa vještačenje trebalo dopustiti , pri čemu nije narušena pretpostavka nevinosti, a sam nalaz je kako je naprijed navedeno bio predmet ocjene kao i svi ostali provedeni dokazi.*

Opšta razmatranja i dokazni standardi

17. Sudska praksa je za osuđujuću presudu definisala standard „dokaza van razumne sumnje“. Prema opšteprihvaćenom stanovištu, dokazi van razumne sumnje su dokazi na osnovu kojih prosječan objektivni presuditelj može zaključiti da postoji veći stepen vjerovatnoće da je optuženi počinio krivično djelo. U tom svjetlu, Sud naglašava da je jedno od načela koje uređuje položaj osumnjičenog, odnosno optuženog načelo pretpostavke nevinosti, a čiji je smisao da svako ko je osumnjičen, odnosno optužen za krivično djelo ima pravo da se smatra nevinim dok se na zakonit način ne utvrdi njegova krivnja.

18. Jedna od neposrednih posljedica presumpcije nevinosti je izričita zakonska odredba prema kojoj: “Sud sumnju u pogledu postojanja činjenica koja čine obilježja krivičnog djela ili o kojima ovisi primjena neke odredbe krivičnog zakonodavstva, rješava presudom na način koji je povoljniji za optuženog ” (član 3. stav 2. ZKP BiH - pravilo „In dubio pro reo“).

Relevantne odredbe materijalnog prava

19. Krivično djelo Izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti iz člana 145a. stav 1. KZ BiH: (1) Ko javno izaziva ili raspiruje nacionalnu ili vjersku mržnju, razdor ili netrpeljivost među konstitutivnim narodima i ostalima, kao i drugima koji žive ili borave u Bosni Hercegovini, kaznit će se kaznom zatvora od tri mjeseca do tri godine.

20. Radnje izvršenja ovog djela postavljene su alternativno, kao izazivanje ili raspirivanje mržnje, razdora ili netrpeljivosti.

21. a) Mržnja kao spremnost da se drugom nanese neko zlo, odnosno pobuda za činjenu krivičnog djela, koja je u cjelini ili djelimično zasnovana na razlikama po osnovu etničkog ili nacionalnog porijekla, vjerskih uvjerenja i dr.; b) razdor koji se izražava u razdvojenosti, izolaciji ili negiranju svake solidarnosti, i c) netrepeljivost kao osjećanje koje se izražava u odbojnom i netolerantnom stavu jedne nacionalne, rasne ili vjerske grupe lica prema drugim grupama. Prema ovako postavljenim definicijama, netrepeljivost se smatra osjećajem slabijeg intenziteta od mržnje

22. Raspirivanje mržnje pretpostavlja da mržnja već postoji u manjem intenzitetu, kao latentno stanje, koje se dodatno intenzivira.

23. Krivično djelo može se izvršiti samo s namjerom (dolus).

24. Član 35. KZ BiH: Umišljaj: (1) Krivično djelo može biti učinjeno s direktnim ili eventualnim umišljajem. (2) Učinitelj postupa s direktnim umišljajem kada je bio svjestan svog djela i htio njegovo učinjenje. (3) Učinitelj postupa s eventualnim umišljajem kada je bio svjestan da

zbog njegovog činenja ili nečinjenja može nastupiti zabranjena posljedica, ali je pristao na njeno nastupanje.

25. Član 10. stav 1. Evropske konvencije o osnovnim ljudskim pravima i slobodama glasi:1. Svako ima pravo na slobodu izražavanja. Ovo pravo uključuje slobodu posjedovanja sopstvenog mišljenja, primanja i saopštavanja informacija i ideja bez miješanja javne vlasti i bez obzira na granice. Ovaj član ne spriječava države da zahtijevaju dozvole za rad televizijskih, radio i bioskopskih preduzeća.

Dokazni postupak

26. Tužilaštvo BiH izmjenjenom optužnicom tereti optuženog Milana Mandića za počinjenje krivičnog djela izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti počinjenog govorom u emisiji „U sred srijede“, na način da je sadržajem i načinom govora umišljajno raspirivao mržnju u BiH, što je za posljedicu imalo ponovno viktimiziranje žrtava, izazivanje dodatne duševne boli, pored boli koju već osjećaju. Slijedom navedenog Tužilaštvo BiH tereti II,III, IV i V optužene za počinjenje krivičnog djela izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti iz člana 145a. stav 1. KZ BiH, a u vezi sa članom 31. stavi 1. i 2. i članom 35. stav 1. i 3. KZ BiH.

27. Nasuprot navodima optužbe, odbrana je provedenim dokazima dokazivala da optužba nije uspjela dokazati počinjenje krivičnog djela za koje se terete njihovi branjenici.

28. Imajući u vidu sadržaj materijalnih odredbi krivičnog djela izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, netrpeljivost i razdora, kao i odredbi blanketnih propisa, Sud je cijenio sve izvedene dokaze, kako Tužilaštva, tako i odbrane, te zaključio da Tužilaštvo nije van svake razumne sumnje dokazalo da su optuženi u opisanim svojstvima ostvarili sva bitna obilježja predmetnog krivičnog djela.

29. Tužilaštvo je svoje tvrdnje dokazivalo prije svega pismenim nalazom i mišljenjem vještaka profesora socijalne psihologije i psihologije. Vještakinja je analizirala izjavu Milana Mandića, datu u emisiji „U sred srijede“ emitovanu na ELTA TV1, te je analizu temeljila i na izjavama svjedoka Nataše Kandić, Sonje Biserko, Sandre Orlović, K.H., H.N. i M.S.. Analiza se, kako je navela, najprije zasnivala na analizi sadržaja govora Milana Mandića. Analizirajući sadržaj govora Milana Mandića, uočila je nekoliko elemenata koji su se činili vrlo upadljivi za analizu. Prilikom analize vještakinja je prije svega identifikovala što je to uopšte govor mržnje i koliko poruke koje su poslate izjavom sadrže elemente govora mržnje. Takođe, bitna je i namjera, odnosno da li se takvim govorom želi nanijeti emocionalna šteta drugoj osobi, odnosno pripadajućoj grupi-vanjskoj skupini, te da li je da takva poruka eksplicitno upućena određenoj skupini. Iznoseći svoj nalaz vještakinja je naglasila daje prilikom davanja nalaza imala u vidu da u bosanskohercegovačkom miljeu verbalna poruka koja je negativno obojena uznemirava, izaziva anksioznost, što se govorom mržnje upravo i čini. Verbalni iskaz koji je dao Milan Mandić, ukazuje da je njegova izjava emocionalno negativno obojena i kako zaključuje može se svrstati u govor mržnje, zbog toga što je svjesno izrečena sa namjerom da omalovaži pripadnike druge skupine. Primijetila je reakciju voditeljke emisije, ali smatra da ista nije bila adekvatna, jer bi u suštini trebalo prekinuti program ili preusmjeriti razgovor, što ona nije učinila. Kazala je da ne poznaje Milana Mandića, pa samim tim nije ni izvršila procjenu njegove ličnosti, a to od nje nije traženo. Prilikom izdavanja naredbe za vještačenje od strane tužioca bila je prisutna i ona je te prilike lično formulisala pitanja, na koja je kasnije kao vještak dala odgovore u svom nalazu i mišljenju.

30. Cijeneći naprijed navedeno, ne mogu se¹⁷ sa sigurnošću prihvatiti zaključci vještaka ne

samo iz razloga što se vještak ne može izjasniti o odlučnim činjenicama vezanim za ličnost optuženog, jer ta vrsta vještačenja nije ni provedena, već i iz razloga što vještak izlazi iz okvira naredbe za vještačenje, koju je pri tome sama formulirala. Na ovakav način je obesnažen i obezvrijeđen ukupni nalaz i mišljenje vještaka, jer od vještaka ni u kom slučaju ne zavisi u kom pravcu i obimu će se izvršiti potrebno vještačenje, već organ koji rukovodi, a u ovom slučaju je to bilo Tužilaštvo BiH trebalo je odrediti radnje koje vještak treba uraditi, pitanja na koja će odgovoriti i obim i pravac u kojem će se vještačenje vršiti. Iako vještak može dati određene sugestije, ne može mu se prepustiti da sam sebi određuje granice vještačenja i da samostalno preduzima radnje izvan okvira naredbe izdate od strane nadležnog organa, što je u ovom slučaju u cijelosti izostalo. Upravo iz tog razloga je bitna sadržina naredbe za vještačenje, jer je obaveza vještaka da da odgovore u vezi relevantnih i bitnih činjenica, da ih uoči i prepozna, što treba da bude rezultat potpune analize svih podataka i činjenica koji slijede iz prikupljenih dokaza. Sve ovo je u konkretnom slučaju izostalo, staviše, vještak izlazi iz okvira i tako postavljene naredbe pa se očituje i o postupcima voditelja emisije, iako profesionalni i drugi parametri urednika i voditelja sporne emisije nisu ni bili predmet vještačenja. S tim u vezi sud, iako je pored svih manjkavosti dopustio provođenje ovog dokaza, upravo iz razloga da se stranama u postupku omogućiti iznošenje svih dokaza koji idu kako na štetu tako i u korist optuženog, nalazi da ovaj i ovakav dokaz ne može biti prihvaćen, upravo iz razloga što se istim ni na koji način ne mogu utvrditi činjenice relevantne za ovo krivično djelo. Međutim, uopštene definicije mržnje i uopštenih stanja date od strane vještaka nisu doprinijele rasvjetljavanju odlučnih činjenica, odnosno dale objektivnu analizu ne samo govora već i ličnosti učinioca, što je trebala biti jedna od osnovnih dužnosti vještaka psihološke struke. Naime, upravo procjena ličnosti u konkretnom slučaju je bitna za utvrđivanje postojanja subjektivnog elementa ovog krivičnog djela, odnosno dala bi odgovor na pitanje što je kanalisalo njegove misli tokom prilikom davanja sporne izjave, na šta se provedenim vještačenjem nije odgovorilo. Naprotiv, vještak se bavi pitanjem opisivanja emotivnih stanja, straha, bola, kao posljedica izjave Milana Mandića kod lica koja su slušala izjavu, pri tom dajući zaključak da takav govor optuženog predstavlja govor mržnje, što sud nije mogao sa sigurnošću utvrditi provedenim dokazima.

31. Nadalje su saslušani svjedoci kako optužbe, K.H., N.H., H.M., M.S., R.A., H.Ć., te N.B., tako i svjedoci odbrane Milka Kovačić i Radojka Filipović i svi su prije svega i od strane optužbe i od strane odbrane ispitani i u odnosu na dešavanja u periodu 1992-1995. godina, kao i u odnosu na predmet optuženja. Sud je kako je naprijed navedeno donio rješenje o isključenju javnosti u djelu dokaznog postupka, prilikom saslušanja svjedoka optužbe K.H., N.H., H.M., M.S., R.A., H.Ć., te N.B.. Navedeni svjedoci su u svojim iskazima svjedočili i o ratnim dešavanjima i stradanjima od početka rata pa sve do kraja jula 1995. godine, pri čemu su detaljno opisali dešavanja u zaštićenoj zoni Srebrenica, ulazak srpske vojske i stradanja članova njihove uže i šire porodice. Iskazi svjedoka u djelu gdje opisuju dešavanja u ratnom periodu su opšte poznati i nesporni za odbranu, te kao takvi potkrijepljeni presudama Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju. Međutim imajući u vidu da su svjedoci u svojim iskazima, svjedočili i u pogledu konkretnog predmeta optuženja isti će se ukratko interpretirati.

32. Saslušana svjedokinja K.H. je u svom iskazu navela da poznaje optuženog Milana Mandića sa sastanaka organizovanih od strane Ajsipija, gdje je isti pokazivao određenu vrstu animoziteta prema stavovima predstavnika udruženja iz Srebrenice, čiji je ona član. Svjedokinja je spornu izjavu Milana Mandića čula i vidjela putem televizijskog signala „neke srpske televizije“, a emisija u okviru koje je ta izjava prezentovana je čak i reprizirana. Kako se sjeća on je tada pomenuo M. (S.) i H. (M.), kako kunu da će stići „Božija pravda“, one koji ne budu procesuirani pred licem pravde na ovom svjetu, a eto stigla ih je „Božja pravda“ u Potočarima. Takvo izražavanje Milana Mandića je svjedokinju₁₈ uvrijedilo, produbilo bol, usljed čega je ista

plakala. Svjedokinja dalje navodi da zbog toga što je Milan Mandić pomenuo M. i H. time je prozvao i Udruženje, a samim tim i nju i sve žrtve, zbog čega je M.S. , inicirala da se podnese krivična prijava protiv optuženih u ovom predmetu, što su članice udruženja podržale. Ona lično je dio izjave optuženog doživjela kao porugu žrtvama i stradanju u Srebrenici, a ostatak intervjuja kako je navela nije odgledala, pa ne zna o čemu je još pričao. Nije joj poznato iz kog je razloga Milan Mandić sve ovo izgovorio, ali čestitka koju odbrana spominje poslalo je Udruženje, jer članice smatraju da je Republika Srpska stvorena na genocidu. Vezano za stradanje Srba u Bratuncu, ona lično ima saznanja da je stradalo oko 45, 46 ljudi, ali joj ništa nije poznato vezano za stradanje Mandićeve porodice.

33. U svom iskazu svjedok H.N, navodi da Mandićevu izjavu nije vidio tokom emitovanja emisije, već je za istu je saznao u komunikaciji sa majkama Srebrenice i snimak iste je vidio poslije otprilike dan-dva kada je snimak pronašao na youtube-u, koji je pregledao najviše dva puta. Po kazivanju ovoga svjedoka, tema emisije je bila vezana za nestale osobe. Tokom emisije, voditeljka je pokušavala Mandića usmjeriti u drugom pravcu, upozoriti ga da bi trebao govoriti o nečemu drugom, pa je čak pomenula na kraju i pomirenje. Tokom emisije, Mandić je spomenuo čestitku, a za koju svjedok zna da je za naslovnu stranu imala sliku masovne grobnice. Izjava Mandića, svjedoka, kako navodi, nije posebno uvrijedila, niti promijenila stavove u pogledu određenih lica koja obnašaju pojedine funkcije. Problematičan je narativ, odnosno opravdavanje genocida u Srebrenici kao osvete za zločine počinjene nad Srbima u periodu '92-'93 godine. Slaže sa Mandićevom izjavom koju je isti izjavio na kraju intervjuja i tom prilikom rekao „šest godina kao reći će bio je negdje ratni zločin koji su napravili neki iz Bošnjačkog naroda, ja nikada ne mogu okriviti ni optužiti, nije to narod, ni Srpski, ni Hrvatski ni Bošnjački, to su radili ratni zločinci to im je zajednički, to im je pripadnost vjere i pripadnost nacije-ratni zločinac“. Kazao je da jedno metafizičko stanje u pogledu odnosa sa srpskim narodom, a vezano za događaje koji su se desili u Srebrenici '95 godine, konkretna izjava Milana Mandića uopšte nije promijenila, dakle niti pogoršala, niti poboljšala njegov odnos prema pripadnicima srpske nacionalnosti.

34. U svom svjedočenju H.M. navodi da poznaje Milana Mandića, jer vodi Udruženje iz I.S.. Često su se sastajali, razmjenjivali mišljenja, te joj nije izgledao kao loša osoba. Takođe je izjavila da intervju nije vidjela u onom momentu kada je emitovan, već je za isti saznala nakon emitovanja. Konkretni govor Milana Mandića u predmetnom intervjuu, svjedokinja je doživjela jako ružno, bilo joj je teško i bila je povrijeđena, jer je dotada vjerovala da se ljudi kaju zbog Srebrenice. Svjedokinja je navela da zna za čestitku koju je Milan Mandić spomenuo u intervjuu, ali je nije poslalo njeno Udruženje, jer egzistiraju 3 udruženja srebreničkih majki, a ona predsjedava sa onim u Srebrenici. Na koncu je svjedokinja izjavila da ne osjeća netrpeljivost prema Srbima, jer da osjeća, sigurno se ne bi vratila da živi sa njima, odnosno da joj Srbi budu komšije, niti je pak ikad izjavila da je 70% Srba koljači, jer ona nikad ne generališe. Znajući da je i Milan Mandić žrtva, bila je začuđena njegovom izjavom, jer i on treba da se bori za pravdu ali na drugi način. Bez obzira na sve ona i dalje stoji kod tvrdnje da ne osjeća netrpeljivost prema srpskom narodu.

35. Svjedokinja M.S. navodi da poznaje Milana Mandića, te da ga je upoznala preko organizacija koje se bave traženjem u ratu nestalih osoba. Izjavu Milana Mandića je vidjela na internetu, na poziv određenih majki Srebrenice. Izjavu Milana Mandića, kojom se isti dotakao kompletne Srebrenice, a ne pojedinca, kako svjedokinja navodi, je shvatila kao karakterisanje njene djece, njihovih sinova u kontekstu toga da su oni ratni zločinci i tom prilikom navodi da njeni muž i sin nisu bili u vojsci, niti su bili članovi grupe pod komandom Nasera Orića, dakle nisu nosili pušku. Svjedokinja dalje navodi kako se drugi dio intervjuja u kojem Milan Mandić navodi da „šest godina kao reći će bio je negdje ratni zločin koji su napravili neki iz Bošnjačkog naroda, ja nikada ne mogu okriviti ni optužiti, nije to narod, ni Srpski, ni Hrvatski ni Bošnjački, to su radili ratni

zločinci to im je zajednički, to im je pripadnost vjere i pripadnost nacije-ratni zločinac“ odnosio na cijeli rat, a ne na Srebrenicu. Svjedokinja je navela da je po preslušavanju intervjua bila u šoku, imala psihičke probleme, morala je otići kod doktora, povraćala je. Prema svjedokinjinom kazivanju, poslije izjave Milana Mandića neće mijenjati odnos prema Srbima, niti je ista kod nje izazvala određenu mržnju prema njima, pa tako svoje unuke uči da ne mrze, već da imaju prijatelje Bošnjake, Srbe i Hrvate. Svjedokinja navodi kako mrzi loše ljude, odnosno njihova djela. Televizija je dvostruko kriva jer po njenom mišljenju intervju nije smio biti pušten, te da je televizija trebala i nju zovnuti i saslušati. Ne vjeruje u RAK (Regulatorna agencija za komunikacije), smatra da ista ne funkcionira i da se zbog toga istoj nije obraćala. Na koncu je svjedokinja na glavnom pretresu izjavila da je izjava Mandića uvrijedila, njen ponos, njeno dostojanstvo, njene mrtve, sina, te je usljed toga pretrpjela štetu i potražuje naknadu iste.

36. Svjedokinja R.A. je u svom iskazu navodi da ne poznaje Mandića i da je za njega čula samo preko televizije. Intervju sa Milanom Mandićem je vidjela na ELTA TV kada je emisija i emitovana, preko TOTAL mreže ili putem kablovske, kod svoje kuće u S.H.. Izjava Mandića ju je duboko povrijedila i uzrujala. Tema emisije bila je vezana za probleme u traženju u ratu nestalih osoba, tj. problemima srpskih i bošnjačkih organizacija koje se bave tom problematikom. Mandićevu izjavu je shvatila tako da se ista odnosi na njenog supruga i sve ostale koji nisu „nosili pušku“ odnosno nisu bili pripadnici vojske, pa ni grupe kojoj je bio komandant Naser Orić. Nakon što joj je predočen zapisnik iz istrage u kojem je navela da je emisiju gledala preko „neke srpske televizije“, svjedokinja je navela da je od žena u Udruženju saznala da je ta TV „ELTA“. Svjedokinja je na kraju svjedočenja navela kako Mandićeva izjava nije izazvala bilo kakvu mržnju prema bilo kome, a naročito prema srpskom narodu, navodeći da je nakon rata, u S. H., „šest i po“ godina živjela kod Srkinje kao podstanar i za to vrijeme sa istom dijelila jedan hodnik.

37. Svjedokinja H.Ć. je tokom svjedočenja na glavnom pretresu izjavila da Milana Mandića poznaje i to tako što su zajedno u Savjetodavnom odboru. Izjavu Milana Mandića je vidjela i čula preko CD-a koji su joj dali, obzirom da u Srebrenici nema signala ELTA TV. Nije pogledala čitav intervju, već samo jedan dio intervjua, te se ista nije mogla sjetiti pola osobe koja je intervjuisala Milana Mandića. Ista je navela da je osjetila netrpeljivost između naroda u Srebrenici, kojoj je pored izjave Mandića doprinio referendum, te još nekoliko događaja u Srebrenici. Upoznata je sa sadržajem čestitke povodom Dana Republike Srpske. Izjavu Mandića, kako navodi svjedokinja, je doživjela izuzetno ružno, međutim ni poslije ove izjave svjedokinja ne mrzi Srbe niti je promijenila mišljenje o njima.

38. Svjedokinja N.B. je u svom svjedočenju navodi da poznaje optuženog Milana Mandića, sa sastanaka Udruženja. Intervju je gledala u porodičnoj kući u Srebrenici, na kanalu ELTA TV, preko TOTAL TV-a, iako se ne može sjetiti ni datuma ni godine emitovanja. U intervjuu je Milan Mandić minimizirao žrtve u Potočarima, te su je izjave Milana Mandića uvrijedile kako su uvrijedile i sve žrtve čiji su najmiliji ubijeni u tragediji Srebrenica, naročito kada je govorio da je to što se desilo u Srebrenici '95 godine bila osveta, kao i kada je govorio kako su u Potočarima pokopani Srbi, a ne žrtve Bošnjaci. Svjedokinja je navela da se sjeća da je voditeljka emisije bila žena, ali da se ne može sjetiti njenog izgleda. Takođe, svjedokinja je izjavila da ne zna za činjenicu da je optuženi Milan Mandić bio u posjeti Potočarima 14. i 15.07.2010.godine.

39. Prilikom ocjene iskaza navedenih svjedoka sud je nastojao sagledati njihovo svjedočenje u cjelini, cijeneći pri tome kako sadržinu samog iskaza, tako i držanje i ponašanje svjedoka tokom davanja iskaza. U tom smislu sud ima puno diskreciono pravo da odmjeri koju će težinu i vjerodostojnost pripisati iskazu nekog svjedoka. Pri tome, sud mora uzimati u obzir relevantne faktore u zavisnosti od konkretnog slučaja, uključujući i ponašanje svjedoka u sudnici,

uvjerljivost i jasnoću njihovih iskaza, vodeći računa da li ima protivrječnosti ili nedosljednosti između iskaza svjedoka i drugih dokaza.

40. Iskaze navedenih svjedoka vezanih za saznanja o spornoj izjavi Milana Mandića, su sa stanovišta ocjene načina saznanja o istom ocjenjene istinitim, pri čemu sud irelevantnim cijeni činjenicu na koji način su i gdje svjedoci pogledali emisiju, s obzirom se većina programskih sadržaja svih emisija različitih tv kanala reprodukuje na društvenim mrežama. Naime, jedina relevantna činjenica jeste da su svjedoci pregledali, odnosno saznali za sadržaj pomenute emisije i to mahom kako su i sami naveli samo dio izjave koji je opisan u optužnici, dok se o cjelokupnom sadržaju izjave nisu mogle izjasniti iz razaloga što ga nisu preslušale. Nesporno je da su svjedoci naveli da su nakon pomenute izjave osjetili ponovni bol, povrijeđenost i uzrujanost, međutim uvažavajući njihovo emotivno stanja, sud nije mogao izvući zaključak da je navedenom izjavom optuženi produbio, odnosno raspirio mržnju među konstitutivnim narodima u BiH, što bi u konkretnom slučaju bila posljedica krivičnog djela za koje se optuženi tereti i koju bi on htio, s obzirom da sudeći prema iskazima saslušanih svjedoka takve mržnje i nema. Naime, sve i jedan svjedok je istakao da se nakon izjave njihov odnos prema srpskom narodu nije izmjenio, na način da su osjetile mržnju prema pripadnicima srpskog naroda.

41. Svjedok Miroslav Batas i Mladen Spasojević su kazali da su u 2014.godine bili zaposleni na poslovima realizatora u ELTA TV. Objasnili su da je u pogledu konkretne emisije ista prošla standardan proces realizacije, dakle postavljeno vrijeme emitovanja, pregledani su slika i ton i ista je puštena da se emituje. Izjave ovih svjedoka sud je u cijelosti prihvatio kao saglasne i ničim dovedene u sumnju, s obzirom da svjedoci opisuju način i proces realizacije i emitovanja različitih programskih sadržaja pa tako i emisije „U sred srijede“ na TV ELTA, koje poslove svjedoci svakodnevno obavljaju kao realizatori programa.

42. Svjedok Nedeljko Mitrović je u svom iskazu naveo da je primio čestitku povodom 9.januara u svojstvu predsjednika organizacije. Po navodima svjedoka, Milan Mandić je tražio sjednicu Savjetodavnog odbora na kojoj bi se zauzeo stav povodom navedene čestitke, međutim, naišao je na odbijanje od strane bošnjačkih udruženja. Svjedok navodi da je Milan Mandić čestitku pominjao u svom intervjuu. U svom iskazu datom na glavnom pretresu svjedok je izjavio da je Milan Mandić u intervjuu na taj način govorio iz frustracije izazvane problemima u traženju nestalih, a ne u namjeri da to predstavi znakom osvete, odmazde prema drugim žrtvama rata. Svjedok se sjeća da je voditeljka emisije bila mlađa osoba, duže kose, koja je usmjeravala Milana Mandića na temu traženja nestalih, procesuiranje ratnih zločina. Zbog takvih izjava u intervjuu, Milan Mandić je dao objašnjenja na sjednici Savjetodavnog odbora, obzirom da se na istoj raspravljalo o navedenom medijskom istupu Milana Mandića

43. Svjedok Milutin Mišić je u iskazu pred sudom izjavio da je intervju Milana Mandića gledao odmah poslije njegovog emitovanja, po službenoj dužnosti, jer je na Upravnom odboru Instituta za nestala lica postavljeno pitanje navedenog intervjuu na inicijativu gosp. Amora Mašovića. U pomenutom intervjuu, kako navodi svjedok, se otvorila problematika finansiranja probnih kopanja na kolalitetu Buća Potoka i još nekoliko manjih, obzirom da je Tužilaštvo BiH promijenilo praksu i nije željelo da finansira navedena probna kopanja iako je to prije bila praksa. Svjedok je opisao izgled čestitke koju su primila srpska udruženja žrtava, te je naveo da je inicijativa Milana Mandića da se raspravlja o navedenoj čestitki propala iz razloga što nije psotignut konsenzus među kolegama iz Savjetodavnog odbora. Svjedok takođe navodi da je Milan Mandić žrtva, da još traži u ratu nestalog oca Božu, te da njegova izjava koju je dao u intervjuu ima realno osnovu. Ovo zbog toga što se, po navodima svjedoka, na području Srebrenice, Skelana, Zvornika desilo događaja koji su okarakterisani kao ratni zločini, te ima dosta prijava povodom tih događaja. Nadalje,

svjedok navodi da je Institut često dobijao upite Tužilaštva BiH za lica bošnjačke nacionalnosti protiv kojih se vodi istraga, sumnjiče se da su počinili ratni zločin u periodu '92-'93 godine na području Srebrenice, Skelana, Zvornika, a da su ta lica pema evidenciji Instituta vode kao nestala u julu '95 godine. Svjedok navodi kako mu je Mandić u neposrednoj komunikaciji rekao kako je na jedan nerspetan način izgovorio određene stvari u tom intervjuu, jer mu nije bilo lako ostati pribran i sadržajan pred mikrofonom i kamerom. Takođe navodi kako Milan Mandić nije imao predrasuda prema drugima, preko njega je upoznao određen broj predstavnika udruženja žrtava, te zna da je Milan Mandić bio u Memorijalnom centru u Potočarima 2010.godine. Prema kazivanju svjedoka, Mandić je to izjavio u afektu, kao što su to činili i predstavnici drugih udruženja, što treba razumjeti obzirom na mnogo gorčine koja se nalazi u tim ljudima. Voditeljka je vodila jedan korektan intervju, zaključno je naveo svjedok.

44. Svjedokinja Radojka Filipović je u iskazu datom na glavnom pretresu pred ovim Sudom izjavila da je Milan Mandić u intervjuu iznio činjenicu o stradanju srpskog stanovništva i o ratnim zločinim '92-'93 godine. Tako svjedokinja navodi da je u Bjelovcima kod Bratunca, na kućnom pragu, 14.12.1992.godine izgubila supruga i svekra koje su ubili Muslimani. Svjedokinja navodi da je izjavu dao izrevoltiran čestitkom koja mu je upućena povodom Dana RS. Mandić je izjavom apelovao na nadležne institucije da rade svoj posao, što uopšteno udruženja često rade, te govorio o zločincima iz reda sva tri naroda, žrtvama iz sva tri naroda. Izjavu Mandića je shvatila na način da je isti govorio kako zločine nije počinio narod, ni srpski, ni hrvatski ni bošnjački, već da su to učinili ratni zločinci. Opisala je Mandića kao tolerantnu osobu koja je sve vrijeme bila u borbi za sva tri naroda, isti nije imao nikakve predrasude prema Bošnjacima i Hrvatima, te je bio u Memorijalnom centru u Potočarima 2010.godine zbog čega ga je i sama osudila, a iz razloga što ta posjeta nije izvracena od strane bošnjalkih udruženja.

45. Svjedokinja Milka Kovačić je u svom iskazu navela da je snimak intervjuja Milana Mandića vidjela poslije, jer u Bratuncu gdje živi nema kanala ELTA TV. Ista navodi da je u svojoj izjavi Mandić pominjao stradanje Srba u periodu '92-'93 na području Skleana, Bratunca, Potočara. Svjedokinja danje navodi da je u tom periodu izgubila muža koji je zarobljen u mjestu Tegare, odveden u Potočare otkada mu se gubi svaki trag, te trenutno ima status nestale osobe, tako da je Mandić u svojoj izjavi izgovorio činjenice koje su tačne, a koje se odnose na stradanje Srba u tom periodu na tom području. Takođe svjedokinja navodi da izraz „Božija pravda“ kojim se Milan Mandić poslužio u intervjuu je izraz koji sva udruženja koriste u kontekstu pravde koja će stići zločince. Svjedokinja je u svom iskazu pred sudom navela da je Milan Mandić bio u Potočarima i položio vijenac, čime lično nije bila zadovoljna. Zaključila je da i sama osjeća da srpske žrtve treba da se priznaju.

46. Iskaze svjedoka Nedeljka Mitrović, Milutina Mišić, Radojke Filipović i Milke Kovačić, Sud je cijenio u kontekstu drugih provedenih dokaza i iste prihvatio, jer nisu dovedeni u sumnju niti jednim izvedenim dokazom.

47. Optužena Marijana Savić, saslušana u svojstvu svjedoka je u svom iskazu navela da je urednik informativnog programa ELTA TV, te uređuje emisiju „U sred srijede“ koja je u sklopu programske šeme navedene televizijske stanice. Kako to navodi ova svjedokinja, novinari odnosno voditelji su odgovorni uredniku i glavnom uredniku, a pitanje odgovornosti u konkretnim slučajevima se otvara na redakcijskim sastancima. U inkriminisanom periodu obavljala je poslove urednika i glavnog urednika, jer glavni i odgovorni urednik Dejan Rakita nije bio na poslu, tj. bio je na bolovanju. Povod za intervju je bilo saopštenje Tužilaštva BiH o obustavljanju iskopavanja u Buća Potoku. Dalje u svom iskazu navodi, kako joj je novinarka koja je neposredno vodila intervju saopštila da postoji dio intervjuja u kojem Mandić skreće sa teme, međutim svjedokinja je

i tada smatrala, a i sada smatra da novinarka nije pogriješila i da je intervju bio za emitovanje jer je zadovoljio profesionalne stavove. Na intervju niko nije reagovao, niti prema njima, niti prema Regulatornoj agenciji (RAK-u). Svjedokinja je takođe izjavila da drugu stranu u konkretnom slučaju nisu zvali iz razloga što je u pitanju klasičan „1 na 1“ intervju.

48. Optuženi Dejan Rakita, saslušan u svojstvu svjedoka, u svom iskazu je naveo da radi na poziciji glavnog i odgovornog urednika ELTA TV. U inkriminisanom periodu, dana 19.02. nije bio glavni i odgovorni urednik jer nije bio na poslu pa sve do 04.03., iz razloga što mu je dijete bilo bolesno i liječeno je u Beogradu. Tokom tog perioda, prema kazivanju svjedoka, nije formalno vođen da je na bolovanju, niko mu nije tražio doznake, niti mu je poslodavac pravio probleme zbog njegovih izostanaka, naročito zbog toga što su znali da mu je potreban novac za liječenje djeteta. Svjedok dalje navodi da je ELTA TV televizija u BiH, dostupna preko kablovskih operatera, u svojim programskim sadržajima ne diskriminiše nikoga po bilo kojoj osnovi pa kao primjer navodi intervju tokom predizborne kampanje sa Sejfidinom Tokićem koji je u istom RS kvalifikovao kao genocidnu tvorevinu, te problematika uvođenja bosanskog jezika u školama u RS. Prema navodima svjedoka, na području Srebrenice, Bratunca i Potočara nema kablovske, već samo TOTAL TV, a sa čijim vlasnikom Telemach grupom je ELTA TV u sudskom sporu, pa iz ovih razloga određene svjedokinje konkretan intervju nisu mogle vidjeti putem televizijskog kanala na tom području, kako su pred sudom navodile. Snimak intervju na jutjub kanalu ELTA TV je pregledan 985 puta, a svjedok navodi da je isti pregledao tek kada je stigao dokument Tužilaštva BiH. U intervjuu je Mandić nije generalizovao po principu naroda, nego po principu žrtve. Intervju je polustruktuisani, „1 na 1“, bez druge strane, u okviru kojeg je Mira postavljala pitanje na koje je Mandić odgovarao smisljeno dok nije izašao iz teme. Novinarka i urednica emisije su postupile po standardima novinarske profesije, te usljed toga nije bilo potrebe za pokretanjem disciplinskog postupka protiv istih. Sam govor Mandića je bio vrijednosni sud zbog čega nije bilo potrebe za cenzurom, što bi uradili u suprotnom i što ne bi bio izdvojen slučaj. Takođe svjedok navodi da se niko nije obratio televizijskoj stanici niti RAK-u sa reakcijom u pogledu navedenog intervju, niti je RAK ikada kaznio ELTA TV.

49. Optužena Mira Kostović, saslušana u svojstvu svjedoka u iskazu datom pred sudom navela je da u intervjuu nije pogriješila sa strane struke. Milana Mandića su pozvali jer je tada bila aktuelna priča oko obustave iskopavanja u Buća Potoku, a on je pozvan u svojstvu predsjednika Udruženja. Izabrali su formu intervju za obradu konkretne teme iz razloga što je to najadekvatnija novinarska forma za plasiranje informacija u kontekstu da budu prvi u tome što je i zadatak novinarske profesije. Prije snimanja intervju, svjedokinja navodi da je prvo razgovarala sa Milanom Mandićem o temama o kojima će biti pitan tokom intervju. Tokom intervju, prva tema je bila „Kazani“. Zatim je u posljednjem dijelu intervju, Milan Mandić, iznio svoj vrijednosni sud na koji ima pravo, dok svjedokinja navodi da se distancirala na jedan lijep način od istog postavljajući pitanje: „nakon svega ovoga što ste vi govorili ja sam rekla tačno dobro, ali prošlo je skoro 20 godina od kraja rata i vrijeme je da se konačno sjedne i kaže , hajde sada da vidimo šta je bilo i da se sve žrtve ispoštuju na podjednak načinda bude otkriveno ko je činio zločine. Optužnicom je obuhvaćen samo mali dio intervju, što se prema pravilima novinarske profesije ne smije činiti, dakle ne smije se izvlačiti iz konteksta. Svjedokinja, na koncu, zaključuje svoje svjedočenje navodom da Milan Mandić nije bio privilegovan tokom intervju, obzirom da je njen tretman prema njemu bio isti kao i prema svakom sagovorniku.

50. Pri ocjeni iskaza Marijane Savić, Dejana Rakita i Mire Kostović sud je imao u vidu kako sadržinu samih iskaza, tako i držanje i ponašanje svjedoka- optuženih, njihovu ulogu u datim događajima, uvjerljivost i jasnoću njegovih iskaza, motivaciju za davanje lažnog iskaza, te odgovore tog svjedoka tokom unakrsnog ispitivanja. S tim u vezi sud je iskaze optuženih,

saslušanih u svojstvu svjedoka ocjenio logičnim, istinitim i uvjerljivim, te konačno, i potkrijepljene kako iskazima saslušanih stručnih lica Mladena Bubonjića i Ljubomira Zuber, tako i objektivnim dokazima u spisu, prije svega medicinskom dokumentacijom za sina optuženog Dejana Rakita, e-mail porukom upućenom od strane optužene Marijane Savić, kao i arhivskim snimcima po postavljeni sadržajima ELT TV na YouTube kanalu.

51. Sud je prilikom ocjene iskaza imao u vidu da pouzdanost iskaza jednog svjedoka zavisi od njegovog poznavanja činjenica, ali na pouzdanost iskaza u velikoj mjeri može uticati protek vremena, nestalnost ljudske percepcije kao i traumatičnost samog događaja o kome svjedoči. Nedosljednosti u iskazu svjedoka ne znače same po sebi da sudsko vijeće koje postupa razložno to svjedočenje mora odbaciti kao nepouzdan.

52. Stručni svjedok Mladen Bubonjić, predavač Komunikologije na Komunikološkom fakultetu u Banjaluci, je u svom iskazu kazao da je intervju Milana Mandića klasični oblik polustruktuisanog intervjua, odnosno u konkretnom slučaju je novinarka imala pripremljena pitanja i postavljala podpitanja s kojim je željela potaknuti sagovornika da se dodatno izrazi. U ovoj formi intervjua, kako navodi svjedok, nema druge strane, to je intervju „1 na 1“ gdje su uključeni samo intervjuer i intervjuisani. Isti dalje navodi da se sintagma „Božija kazna“ pojavljuje u formi metafore i kao takva je nedokaziva, niti postoji standard za istu, odnosno to je stav. Prilikom analize medijskog diskursa, svjedok navodi, da je potrebno percipirati sadržaj u kontekstu, dok je u optužnici dio intervjua izvučen iz konteksta, što se sa aspekta struke ne smije činiti. Milan Mandić u svojoj izjavi ne negira zločine u Srebrenici, koriguje svoj stav i pokazuje empatiju, te pretpostavlja da su pripadnici određenih vojnih formacija ubijali srpske civile. Milan Mandić generalizuje po principu zločinaca, a ne po etničkom, vjerskom, religioznom ili nacionalnom principu, pa tako u sadržaju njegovih izjava ne prepoznaje govor mržnje jer se isti ne odnosi na određenu zaštićenu grupu. Očigledno da novinarka ne podržava Mandićevu izjavu, već se prema njoj određuje i traži da se on dodatno izrazi postavljanjem pitanja: „Dobro, ali prošlo je dvadeset godina od kraja rata. Je li vrijeme da se konačno sjedne i kaže hajde da vidimo na koji način će se tretirati žrtve“. Ista je, poštovala standarde profesije, imala je u vidu da razgovara sa osobom koja je imala ratnih trauma i u procesu je traganja za nestalim, te ga zato nije ni prekidala. Nije uočio profesionalne greške kod novinara i urednika ELTA TV prilikom rada na pomenutom intervju.

53. Stručni svjedok Ljubomir Zuber, profesor žurnalistike na Univerzitetu u Istočnom Sarajevu, u svom iskazu koji je dao pred sudom je naveo da je Milan Mandić bio adekvatan sagovornik za emisiju „U sred srijede“ zato što su ispunjena dva osnovna principa, a to su principi relevantnosti teme i adekvatnosti sagovornika u odnosu na temu. Tako je tema bila relevantna zbog toga što je bila u tom periodu aktuelizovana i ticala se iskopa i traženja nestalih, „Kazana“ i dr., dok je Milan Mandić predsjednik Udruženja za traženje nestalih pa je stoga i adekvatan u odnosu na tu temu. Isti dalje navodi kako je intervju klasičan, polustruktuisani, u kojem postoje samo novinar koji intervjuiše i sagovornik koji je intervjuisan, koji se ne može „sjeckati“ poput paket priloga ili drugih žurnalističkih dormi, te tokom kog se najprije razvija osnovna teza, a zatim se razvijaju dodatne teze, ako se iste nametnu u toku razgovora. Obzirom na ovo, nemoguće je isplanirati čitav tok razgovora, pa je stoga novinarka pravilno primijenila pravila ove vrste intervjua. Novinarka nije svojim pitanjima stimulisala sagovornika da bi taj intervju otišao u neželjenom pravcu, već upravo suprotno, ista je postavila pitanje kojim se distancirala od emotivne reakcije i vratila sagovornika na činjenice, tj. osnovnu temu. M.S. je nepravilno postupila i prema RAK-u i prema postulatima demantija jer nije podnijela prijavu RAK-u, te nije podnijela zahtjev za demantij ELTA TV, obzirom da RAK reaguje po inicijativi (prijavi) po kojoj donosi odluke koje su obavezujuće, dok se zahtjev za demantij podnosi mediju koji je objavio sadržaj kojim je povrijeđen podnosilac zahtjeva. Tema intervjua je bila „Kazani“, ratna tema pa se tako Mandić i udaljio od inicirane teme i govorio o

posljedicama rata na nekim drugim područjima. Intervju je napravljen prema pravilima struke, te je istim postignuto uravnoteženo izvještavanje koje je, uopšte, osnovna obaveza novinara.

54. Sud je, uvažavajući navode stručnih svjedoka, u cjelosti prihvatio, nalazeći da optužba u toku glavnog pretresa nijednim ozbiljnim prigovorom nije dovela u pitanje njihovu stručnost u oblasti komunikologije i žurnalistike, pa samim tim i njihove iskaze vezane za analizu kako izjave optuženog Milana Mndića, tako ni analizu postupanja urednika i voditeljke, čije postupanje je ocjenjeno profesionalnim i provedenim u skladu sa pravilima poziva.

55. Po prijedlogu odbrane vještaci za Centra za vještačenje i procjenjivanje „Zenit“ d.o.o. Banja Luka, pojedinačno su obrazložili nalaze i mišljenje vezane za psihološko-psihijatrijsko vještačenje I optuženog, odnosno kako slijedi vještaci su pojedinačno obrazložili dio nalaza iz oblasti koju su vještačili.

56. Tako je vještak Aleksandra Salamandić, magistar psiholoških nauka, je u svom iskazu navela je u bolnici u u Foči gdje radi izvršila psihološku eksploraciju optuženog. Prilikom izrade nalaza i mišljenja izvršila je uvid u medicinsku dokumentaciju, zatim je provela uradila klinički intervju, izradila profil ličnosti i na koncu izvršila kliničku procjenu postojanja nekog duševnog oboljenja. Vještakinja je nakon provedenog vještačenja zaključila da je optuženi Milan Mandić u kontinuiranom procesu tugovanja koji nije završen, dakle u prolongiranom stresu, usljed bavljenja humanitarnim radom, odnosno traženjem nestalih. Kod optuženog se kontinuirano nakupljala frustracija, izazvana nastupima predstavnica udruženja majki Srebrenice, kao i činjenicom da ni drugi ne pomažu u rješavanju problema nestalih, pa je tako ljut na institucije Republike Srpske, na Predsjednika, premijerku. Kod ljudi poput Mandića, koji su u kontinuiranom procesu tugovanja, očekivana je veća doza ljutnje i bijesa. Vještakinja takođe navodi da optuženi Mandić nije imao predrasude, što je utvrdila pomoću kliničkog intervjua, naročito zbog toga što je isti u prijateljskim odnosima sa mnogobrojnim pripadnicima drugih naroda, da je njegova ćerka završila fakultet u Sarajevu. Dalje, vještakinja zaključuje da kod Mandića nema patologije, već ima jedan vid poremećaja, tj. PTSP-a, a pri tome nije svjestan istog. Na kraju, vještakinja je utvrdila da bi majke Srebrenice imale isti rezultat ili čak gori da su bile predmetom ovog vještačenja.

57. Vještak Ljubica Todorović, neuropsihijatar na KC Koševo, u svom iskazu je navela da je njen nalaz zasnovan na osnovu ličnog posmatranja, ispitivanja optuženog, zatim na osnovu uvida u optužnicu Tužilaštva BiH, na osnovu uvida u snimke televizijske emisije „U sred srijede“, koja je emitovana na ELTA TV HD 19.02.2014. godine, uvida u snimak televizijske emisije „Izazovi“ i na osnovu nalaza psihologa koja je prethodno napisala nalaz. Nadalje vještakinja navodi da je uradila psihijatrijski intervju sa optuženim Milanom Mandićem, tokom kojeg je optuženi govorio kako nikoga ne mrzi, bio je spontan, u komunikaciji otvoren. Tokom intervjua, optuženi Milan Mandić je govorio o inkriminujućoj izjavi i da je istu dao iz razloga što je bio ljut na neka događanja naročito vezano za neke nestale osobe i upornog traganja za tijelom svog oca koji je ubijen i kojeg traži više od 20 godina. Optuženi je u stanju tjeskobe, napetosti, potištenosti, ljutnje, ogorčenosti, preosjetljivosti, retabilnosti, kriticizma, te je isti opsjednut nestalim osobama i time da se ne mogu pronaći, tj. da nije završio ono što je započeo, čime se bavi. Pored toga kod optuženog je ustanovila postojanje posttraumatskog stresnog poremećaja, poznatijeg kao PTSP, trajne promjene ličnosti, to nije više ista osoba kao što je bio prije rata, jedan razdragan, fin, čaršijski čovjek, koji ima jedan vrlo fin posao, koji je radio i volio i u smislu jedne prolongirane stresne situacije, te takođe navela kako je Milan Mandić ranjen u predjelu glave od gelera tokom ratnih dejstava.

58. Vještak Sanja Radetić Lovrić, psiholog, u svom iskazu navodi kako je njen zadatak tokom

rada na ovom vještačenju bio da pogleda snimke televizijskih emisija „U sred srijede“ i „Izazovi“, te da se izjasni po pitanju psihološke ekspertize date od prof. Jadranke Kulenović Đapo iz 12. Mjeseca 2014. godine. Nije se mogla izjasniti o ekspertizi prof. Jadranke Kulenović Đapo iz razloga što na osnovu analize sadržaja izjave nije moguće donositi zaključke i mišljenja o postupcima, osobinama ličnosti, ponašanjima, stanjima i potrebama pojedinca, a kako je to prof. Jadranka Kulenović Đapo učinila, tako što je odgovorila na predmet naredbe, ali je otišla i korak dalje, pa je analizu dovela u vezu sa ponašanjem pojedinca, a da pri tome nije vršila ličnu psihološku procjenu tog pojedinca. U odnosu na Milana Mandića, a poslije pregleda snimka konkretnog intervjua, stekla je utisak da ima reakciju na određeni podražaj, te da je tokom davanja inkriminujuće izjave bio isprovociran. Optuženi Milan Mandić doživio je dosta traumatičnih iskustava u toku rata, te da je i sam on žrtva istog. Ako konstantno postoje podražaji stimulusima, koji su u medijima sve prisutni, koji su negativni, ne može se dobiti šansa za zaborav.

59. Vještak Brankica Nikić, diplomirani psiholog, u svom iskazu je navela da je imala ulogu koordinatora prilikom izrade nalaza i mišljenja tima vještaka sastavljenog od vještaka Aleksandre Salamandić, Ljubice Todorović i Sanje Radetić Lovrić. Na osnovu naredbe o vještačenju za okrivljenoga Milana Mandića tim vještaka je preduzeo niz aktivnosti. Sa svakim članom tima vještaka pojedinačno je obavila razgovore i nakon svega je održan zajednički sastanak gdje je tim vještaka konstatovao da je mišljenje usaglašeno, te je donio zajedničko mišljenje. Optuženi Milan Mandić je osoba sa intelektualnim sposobnostima koje se nalaze u granicama visokog prosjeka. U psihičkom statusu kao i u profilu ličnosti nema indikatora psihopatološke odstupanja, ali je sa određenim specifičnostima u strukturi ličnosti. Osoba je koja je preživjela teška traumatska iskustva, katastrofične prirode, kao i njegova porodica i bio je svjedok mnogim traumatskim iskustvima katastrofične prirode. Zbog prirode posla koje obavlja i dalje je izložen brojnim traumatskim iskustvima, te na taj način se nalazi u stanju prolongiranog kontinuiranog stresa. Optuženi ima posttraumatski stresni poremećaj (PTSP) i to intenzivno prolongiranu reakciju na stresni događaj. Zbog izloženosti događajima koji simboliziraju traumatski događaj javljaju se smetnje sna, prekomjerna napetost i preosjetljivost, smetnje koncentracije, hipervigilnost, pretjerana vegetativna reakcija, te agresivno reagovanje različitog inteziteta. Svoj život je posvetio prilično stresogenom zadatku tj. traženju nestalih bez ikakve novčane naknade i cilj mu je da se pronađu svi koji su nestali, kao i da nađe tijelo svoga oca i onda će prestati da se time bavi. Ispitanik ima razvijenu empatiju za žrtve ma kojoj naciji i vjerskoj skupini pripadali, a što potvrđuje i njegov nesebičan angažman u procesu traženja nestalih. Međutim, ima odbojnost i naglašen otpor prema pojedinim članicama Udruženja majke Srebrenice, koje smatra neiskrenim, jer po njegovom mišljenju one nemaju empatiju za bilo čije žrtve osim vlastite i za koje smatra da rad u Udruženju ne žele da postignu istinu, nego lični interes. Razlozi koji su doveli do davanja inkriminirane izjave optuženog, date u emisiji ELTA TV dana 19.02.2014. godine, su konstantne i kontinuirane provokacije, te negiranja boli žrtava srpske nacionalnosti, kao i njega samog, optužujući ga da je pripadnik genocidne nacije i da živi u genocidnoj tvorevini, a glavni okidač je čestitka koju je primio za Dan RS kojom se vrijeđa RS i cijeli srpski narod. Optuženi je izjavu dao svjesno, ali nije zasnovana na predrasudama, niti je imao namjeru da svojom izjavom izazove nacionalnu, vjersku, rasnu mržnju, razdor i netrpeljivost, kako je to navela vještakinja. Iako je dat na uvid, traženo izjašnjenje na nalaz psihološke ekspertize sa mišljenjem datog od strane prof. dr. Jadranke Kulenović Đapo od 28.12.2015. godine, isto nije bilo moguće uzeti u obzir prilikom davanja mišljenja i nalaza, niti se o istom izjasniti, jer u samom postupku izrade ekspertize i mišljenja prof. dr. Jadranke Kulenović Đapo, nije izvršena psihološka eksploracija optuženoga, što je protivno pravilima struke.

60. U cjelosti je prihvaćen nalaz i mišljenje naprijed navedenih vještaka koji je, po ocjeni Suda, stručan i dat u skladu sa pravilima struke, a sam način izlaganja vještaka na glavnom pretresu, po ocjeni suda, predstavlja objektivnu i razložnu argumentaciju pismenog datih nalaza i

mišljenja. Kao takve Sud ih je ocjenio kao pouzdane, objektivne i nepristrasne, zbog čega je iste prihvatio kao pouzdan osnov za utvrđenje pravno relevantnih činjenica, obzirom da su imnovani vještaci po uvjerenju suda odgovorili na sva pitanja vezana za predmet vještačenja stručno i uvjerljivo.

Predmet utvrđivanja, ocjene i analize

61. Imajući u vidu bitne elemente krivičnog djela izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrepeljivosti iz člana 145a. KZ BiH, za koje se optuženi Milan Mandić i dr. terete izmjenjenom optužnicom Tužilaštva BiH broj: T20 0 KT 0008670 15 od 17.05.2017. godine, Sud je, nakon provedenog dokaznog postupka, našao da Tužilaštvo BiH nije uspjelo dokazati da su se u radnjama optuženog Milana Mandića stekli bitni elementi krivičnog djela za koje se tereti.

62. Prije svega, Sud je, u odnosu na postavljeni činjenični supstrat optužice, utvrdio da opis inkriminirajućih radnji ne sadrži sve potrebne elemente krivičnog djela koje se optuženom stavljaju na teret. U optužnici nije navedeno da je umišljaj optuženog bio usmjeren na prouzrokovanje posljedice, a to je, po zakonskom određenju ovog krivičnog djela, izazivanje ili raspirivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrepeljivosti, već se navodi da je izjava optuženog izazvala dodatnu bol i strah, te minimiziranje teškog zločina, koji se zaista desio u Srebrenici. Međutim, izazivanje dodatne boli i straha, te minimiziranje teškog zločina ne predstavlja posljedicu ovog krivičnog djela, odnosno ne predstavljaju njegove bitne elemente, zbog čega su, po ocjeni Suda, u konkretnom slučaju, izostavljeni elementi koje čine obilježja ovog krivičnog djela, poistovjetivši iste radnjom koja nije definisana zakonskim opisom djela. Za Sud nije sporno da je govor optuženog Milana Mandića kod pojedinih svjedoka izazvao dodatnu bol i strah, što su ovi svjedoci uostalom i potvrdili u svojim iskazima. Tako je svjedokinja K.H. u svom iskazu navela da ju je izražavanje Milana Mandića uvrijedilo, produbilo bol, usljed čega je ista plakala. Svjedokinja H.M. je navela da je konkretni govor Milana Mandića u predmetnom intervjuu doživjela jako ružno, bilo joj je teško i bila je povrijeđena, jer je do tada vjerovala da se ljudi kažu zbog Srebrenice. Takođe svjedokinja M.S. je u svom iskazu pred sudom navela da je po preslušavanju intervjua bila u šoku, imala psihičke probleme, morala je otići kod doktora, povraćala je. Nadalje, svjedokinja R.A. je navela da je izjava Mandića duboko povrijedila, uzrujala, te je podsjetila na izjavu Slobodana Medića pred sudom u Beogradu kada je isti saslušan u svojstvu optuženog, a u predmetu protiv tzv. „Škorpiona“. Svjedokinja H.Ć. je izjavila da je izjavu Mandića doživjela izuzetno ružno. Te svjedokinja N.B. koja je navela da su je izjave Milana Mandića uvrijedile, kako su uvrijedile i sve žrtve čiji su najmiliji ubijeni u tragediji Srebrenica, naročito kada je govorio da je to što se desilo u Srebrenici '95 godine bila osveta, kao i kada je govorio kako su u Potočarima pokopani Srbi, a ne žrtve Bošnjaci. Međutim, sve ove posljedice koje su naznačene u činjeničnom opisu optužnice ne mogu zamijeniti jednu od alternativno postavljenih radnji izvršenja, odnosno „izazivanje“ ili „raspirivanje“, mržnje, razdora ili netrepeljivosti.

63. Takođe, polazeći od činjenice da izazivanje znači da se u situacijama kada ne postoji nacionalna, rasna ili vjerska mržnja, ona različitim načinima ili sredstvima izaziva, dok raspirivanje pretpostavlja da navedena mržnja, razdor ili netrepeljivost već postoje u manjem intenzitetu, kao latentno stanje, a što pretpostavlja da u određenoj sredini već postoji mržnja ili razdor ili netrepeljivost u nekom blažem obliku, Sud nalazi da Tužilaštvo, u izmjenjenoj optužnici nije opisalo postojanje ovih stanja između dva konstitutivna naroda, niti je na te okolnosti izvodilo bilo kakve dokaze. Svjedoci optužbe H.M., M.S., R.A., H.Ć. i H.N., za koje postoji podatak u spisu da su nacionalnosti, koji su pitani da li osjećaju mržnju prema srpskom narodu, izričito su se izjasnili negativno na to pitanje, neki od tih svjedoka su čak i izjavili da imaju poznanike i prijatelje među pripadnicima srpskog naroda, dok su neki objasnili da osjećaj koji imaju usljed događaja u

Srebrenici 1995 godine, predstavlja jedno metafizičko stanje koje je nakon izjave nepromijenjeno. Pa je tako svjedokinja H.M. izjavila da i dalje stoji kod tvrdnje da ne osjeća netrpeljivost prema srpskom narodu. Svjedokinja M.S. navela da poslije izjave Milana Mandića neće mijenjati odnos prema Srbima, niti je ista kod nje izazvala određenu mržnju prema njima, pa tako svoje unuke uči da ne mrze, već da imaju prijatelje Bošnjake, Srbe i Hrvate. I svjedokinja R.A. je navela da Mandićeva izjava nije izazvala bilo kakvu mržnju prema bilo kome, a naročito prema srpskom narodu, tako navodeći kao primjer tome da je nakon rata, u S.H., „šest i po“ godina živjela kod srпкиnje kao podstanar i za to vrijeme sa istom dijelila jedan hodnik i jedan WC. Svjedokinja H.Ć. je pred sudom izjavila da poslije izjave Milana Mandića ne mrzi Srbe, niti je promijenila mišljenje o njima. Dok je svjedok H.N. naveo da ono što osjeća predstavlja jedno metafizičko stanje u pogledu odnosa sa srpskim narodom, a vezano za događaje koji su se desili u Srebrenici 1995 godine, a koje konkretna izjava Milana Mandića uopšte nije promijenila, dakle niti pogoršala, niti poboljšala.

64. Iako su naprijed navedeni nedostaci optužnice, dovoljan osnov za donošenje oslobađajuće presude, a zbog činjenice da činjenični opis optužbe ne sadrži sve potrebne elemente krivičnog djela koje se optuženom stavlja na teret, Sud će se, zbog specifičnosti krivičnog djela, čije radnje izvršenja su u zakonu preširoko i neprecizno postavljene, osvrnuti i na neka druga relevantna pitanja, bitna za donošenje ove odluke, prilikom čijeg donošenja je utvrđeno da u radnjama optuženog Milana Mandića, konkretno izjavi koju je dao i intervjuu ELTA TV, nisu ostvarena opšta i posebna zakonska obilježja krivičnog djela.

65. Iz definicije predmetnog krivičnog djela proizilazi da je javnost prvi neophodan element. S tim u vezi, Sud je našao da je Tužilaštvo BiH, kroz provedene dokaze, uspjelo učiniti jedino nespornim da je optuženi Milan Mandić javno iznio riječi koje su navedene u činjeničnom supstratu optužnice, a potom i izreci ove presude. Naime, i za optužbu i za odbranu je nesporna činjenica da je optuženi Mandić, gostujući u emisiji „U sred srijede“, koju je javno emitirala ELTA 1 TV HD, 323 TEKM, dana 19.02.2014. godine u 20,00 časova, a koju je vodila optužena Mira Kostović, javno iznio sporni sadržaj svjestan da će ta snimljena emisija biti javno emitovana, a što proilazi iz dokaza provedenih na glavnom pretresu. Radi se, dakle, o intervjuu koji je snimljen i javno objavljen od strane televizijske kuće koja je ovlaštena za emitovanje programskog sadržaja, a koji je kasnije objavljen i na YOU TUBE kanalu, i to je očigledna činjenica koju je Sud utvrdio prilikom pregleda video zapisa navedene emisije, dostavljenog od strane tužinca na CDu, tako da nema potrebe da se ova činjenica detaljnije elaborira u obrazloženju ove presude, posebno što je ista među učesnicima krivičnog postupka nesporna.

66. Pored toga, veliki dio optužnice opisuje događaje koji su među strankama nesporni, a tiču se činjenice masovnog stradanja bošnjačkog naroda u julu 1995. godine na području Srebrenice, na koje okolnosti su kao materijalni dokazi od strane Tužilaštva BiH uložene pravosnažne presude ... i ..., te pravosnažne presude Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju ... i Takođe su saslušani svjedoci optužbe, članice udruženja majki iz Srebrenice K.H., H.M., M.S., R.A., H.Ć. i H.B., te svjedok H.N.. Svi ti svjedoci su u većem dijelu svog svjedočenja iznosili svoja saznanja o tim dešavanjima, počev od samog početka ratnih dešavanja, zatim o vremenu kada je Srebrenica bila stavljena pod zaštitu UN-a, pa do dešavanja iz jula 1995. godine. Svakako da je optuženom Milanu Mandiću, kao građaninu države Bosne i Hercegovine, a uz to i kao članu Savjetodavnog odbora u Institutu za nestale osobe Bosne i Hercegovine, to bilo poznato, i ove činjenice iznesene u optužnici od strane odbrane nisu ni osporavane, pa ih tako Sud kao nesporne i već pravosnažnim presudama utvrđene, nije posebno obrazlagao.

67. Međutim, tužilac izmjenjenom optužnicom, kroz dokazni postupak, pokušava

nametnuti zaključak da minimiziranje teških zločina u intervjuu optuženog Mandića, koji je navedene prilike dao ELTA televiziji, predstavlja realan osnov da bi se zločini mogli u budućnosti ponoviti, pri čemu optužba izlazi iz okvira prostora Srebrenice i bošnjačkog naroda koji pripada tom prostoru, označavajući kao potencijalne žrtve nekog budućeg zločina i druge pripadnike tog naroda, misleći na bošnjački narod, pri čemu optuženog Milana Mandića tereti da je svojim govorom „pozvao na osvetu“. Pri tome, Tužilaštvo u optužnici govor Milana Mandića završava riječima da bi i on sve redom ubijao i da čovjek koji izgubi porodicu i budućnost nema zdravog razuma... Sud je, pregledom snimka sporne emisije, koji je kao dokaz Tužilaštva BiH proveden na glavnom pretresu, utvrdio da optuženi svoju izjavu na temu ratnih dešavanja u Srebrenici i drugim gradovima tog dijela BiH ne završava riječima navedenim u optužnici, već da isti na kraju svoje izjave upućuje poruku da ne osuđuje cijeli jedan narod (Bošnjake, Srbe i Hrvatske), već ratne zločince iz svakog korpusa, što njegovoj izjavi, po ocjeni Suda, daje potpuno drugu dimenziju, kada se ista posmatra u cjelini. Dakle, Tužilaštvo je prilikom optuženja izvuklo iz konteksta dio izjave optuženog Milana Mandića, u dijelu koji je bio pogodan za optuženje, izostavivši dio u kojem optuženi Mandić, na određeni način, sam sebe koriguje svrstavajući uslovno rečeno, u grupu ratnih zločinaca, koji se tako mogu nazvati, pojedine pripadnike svih konstitutivnih naroda u Bosni i Hercegovini .

68. Ovakav pristup Tužilaštva je, po ocjeni Suda, neprihvatljiv, i ne može predstavljati osnov za zaključak da je optuženi Milan Mandić svojim govorom pozivao na osvetu, ostavljajući mogućnost da bi se sličan zločin mogao desiti u budućnosti. Ovdje je upravo korisno razmotriti element koji treba biti ispunjen u okviru testa za donošenje zaključka o postojanju ili nepostojanju govora mržnje kao krivičnom djelu, a tiče se pitanja da li je govornik, u konkretnom slučaju, optuženi Milan Mandić, imao namjeru da podstakne određene akcije iznošenjem svojih stavova, mišljenja ili vjerovanja. Upravo činjenica da je optuženi, nakon dijela govora u kojem navodi da je „Božja pravda stigla...“ i da čovjek koji je izgubio porodicu nema zdravog razuma i sve bi redom ubijao, usmjerava svoju izjavu u pravcu zaključka da se ta izjava ne odnosi na nevino ubijene žrtve i da su zločinci koji dolaze iz reda svih naroda isti, tako da se njegov govor kao cjelina, po sadržaju izraza, ne može uzeti kao direktan poziv na nasilje, odnosno osvetu.

69. Kao osnov za zaključak da se izjava Milana Mandića nije smjela selektivno tumačiti, Sud je našao u iskazu svjedoka odbrane Mladena Bubonjića, profesora komunikologije na Komunikološkom fakultetu u Banja Luci, saslušanog u svojstvu stručnog lica, koji je sa aspekta struke, odgovarajući na pitanja odbrane, objasnio formu intervjua kao posebnu formu novinarskog izražavanja u kojem intervjuer, najčešće novinar, razgovara sa intervjuikom, po principu pitanje-odgovor. Ovaj svjedok, koji je saslušao cjelokupan intervju optuženog Milana Mandića, na glavnom pretresu je potvrdio da je cjelokupni intervju svakako duži od dijela koji je prezentovan u optužnici (u što se i Sud uvjerio), a što se sa aspekta struke ne bi smjelo činiti, jer se intervju mora percipirati u kontekstu, dok je u optužnici izvađeno iz konteksta ono što je optuženi Milan Mandić govorio. Sud je, uvažavajući navode ovog svjedoka, iste u cjelosti prihvaćajući, izuzeći da optužba u toku glavnog pretresa, pa ni u toku iznošenja završnih riječi, nije istakla jedan ozbiljan prigovor kojim bi pobila navode ovog svjedoka i iste dovela u pitanje. Svjedok Mladen Bubonjić se, takođe, na upit odbrane, decidno izjasnio da ne prepoznaje govor mržnje u sadržaju spornog intervjua koji je obavljen sa optuženim Milanom Mandićem, uz obrazloženje da govor mržnje podrazumjeva bilo koje iskazivanje, izražaj koji čini mržnju, vrijeđanje, prezir prema određenoj grupama, koje se svrstavaju po etničkoj, vjerskoj, nacionalnoj i drugoj pripadnosti, navodeći da ne postoji generalizacija po principu zločinaca zato što se oni ne nalaze u toj grupi ugroženih osoba.

70. U smislu iznesenih navoda Sud je našao da postupanje, odnosno izjava optuženog Mandića, koja se više može tumačiti kao kao neprimjeren govor, koji predstavlja slobodu

izražavanja i iznošenja njegovog vrijednosnog suda, koji se zasniva na ličnim vrijednovanjima neke spoznaje ili događaja, a u odnosu na dešavanja iz proteklog rata. S tim u vezi, Sud smatra da optuženi, kao i bilo ko drugi, ima pravo da tumači ta dešavanja i iznosi svoja lična ubjeđenja o tim dešavanjima, što predstavlja slobodu njegovog izražavanja, zaštićenu članom 10. Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda, kroz izražavanje mišljenja. Činjenica je da je govor optuženog Milana Mandića, posebno u dijelu u kojem navodi da je „Srebrenicu stigla Božja pravda '95. godine“, kod jednog dijela javnosti izazvali bol i šok, to da nije povrijedila pojedine žrtve, što su potvrdili svjedoci optužbe K.H., H.M., M.S., R.A., H.Ć. i N.B. Ujedutim, sloboda govora se ne može vezati isključivo za ideje koje nailaze na povoljan prijem u javnosti, već i one koje čak i vrijeđaju dio javnosti, šokiraju ih i uznemiruju, što je, u konkretnom slučaju, utvrđeno kod saslušanih svjedoka optužbe. Ovakav stav je zauzet od strane Evroskog suda za ljudska prava, koji je kroz jednu od svojih odluka zauzeo stanovište da je u jednom demokratskom društvu od suštinskog značaja da se može slobodno odvijati debata o uzrocima posebne vrste zločina koji bi se mogli okarakterisati kao ratni zločin ili zločin protiv čovječnosti. Iako iz mnogobrojnih dokaza optužbe Sud nije stekao uvjerenje da je optuženi Milan Mandić svojim spornim govorom u intervjuu poricao zločin na pripadnicima bošnjačkog naroda Srebrenice, treba napomenuti da čak i Okvirna odluka Evropske unije o suzbijanju određenih oblika i izraza rasizma i ksenofobije putem krivičnog prava, kao zabranjeni govor mržnje definiše javno opraštanje, poricanje, trivijaliziranje zločina genocida, zločina protiv čovječnosti i ratnih zločina, ali samo kad se to čini na način koji će vjerovatno podstaći nasilje ili mržnju protiv neke grupe. Dakle, izražavanje mišljenja o istorijskim činjenicama ne bi trebalo biti zabranjeno ili kažnjivo, a opravdavanje ratnih zločina bi trebali biti kažnjivi kada jasno predstavljaju poticanje na mržnju ili nasilje, što kod optuženog nije slučaj.

71. Kao jedan od elemenata testa o postojanju govora mržnje koji prerasta u krivično djelo izazivanje ili raspirivanje mržnje, razdora i netrpeljivosti, jeste kontekst u kojem je govor izrečen, odnosno da li je kontekst takav da se u velikoj mjeri povećava vjerovatnoća da će publika osjećati potrebu da se preduzmu neke društveno neprihvatljive radnje, kao što je osvetna na koju je optuženi navodno pozvao u svom govoru, odnosno da li postoji vjerovatnoća nastupanja štetne posljedice, tj. da li bi izjava optuženog mogla imati posljedice nastupanja štetne posljedice posmatrao kroz protek vremena od iznošenja opisanih radnji do donošenja ove presude, pri čemu je zaključio da u periodu koji je prošao nakon javnog istupa optuženog nisu uslijedile nikakve posebne reakcije šireg auditorijuma, a čega ova izjava, po ocjeni Suda, nije bila podobna da dovede do štetnih posljedica. Također, svjedok odbrane Nedeljko Mitrović u svom iskazu pred sudom naveo da na njega nije uticala izjava koju je dao optuženi u smislu nacionalne, rasne, vjerske mržnje, razdora ili netrpeljivosti, niti je izazvala netrpeljivost prema bilo kome, a što je potvrdio svjedok Milutin Mišić rekavši u svom iskazu da izjava njega na određeni način način razočarala, te istu doživljava kao jednu od mnogih izjava. Takođe je svjedokinja Milka Kovačić navela da izjava optuženog nije uticala na nju, niti je izazvala neku mržnju prema Bošnjacima ili pripadnicima drugih naroda, a svjedokinja Snežana Filipović je izjavila da izjava optuženog kod nje nije raspirila nacionalnu, vjersku, rasnu mržnju, niti izazvala razdor ili netrpeljivost. Poruke koje je optuženi uputio u spornom intervjuu, u kojima je Sud dobio potpun uvid preslušavanjem cijelog intervjuu, ne predstavljaju huškačke riječi, niti bi prosječno osjetljivu i razboritu osobu potaknula na fizički sukob, niti predstavlja nikakav poziv na odmazdu, već iznošenje hipotetičkog slučaja po principu „šta bi...kad bi...“, a što je sasvim razumljivo, izazvalo nelagodu i dodatnu duševnu bol kod lica koja su, kao i sam optuženi, žrtve prethodnih ratnih dešavanja, zbog čega su iste, sasvim jasno, i pokazale visok stepen osjetljivosti prema tim izgovorenim riječima. Čak ni Regulatorna agencija za komunikacione usluge i BiH i Hercegovine, koja je nadležna za rješavanje prigovora vezanih za govor mržnje izobličajima, nije u tom pravcu zaprimila nijednu pritužbu na sadržaj navedene emisije, a što potvrđuje i odgovor sa iste broj: 03-29-3351-2/14 od 11.11.2014.godine. Uz to, za₃₀razumijevanje i razumijevanje potrebe je

razmotriti ulogu i status govornika, odnosno lica koje je izreklo određeni govor, pri čemu se cijeni da li je to lice po svom položaju kreator javog mišljenja (kao npr. političari), i da li može u javnosti dobiti širu podršku za svoje izneseno mišljenje. S tim u vezi, Sud nalazi da uloga optuženog nije takvog značaja, niti isti po svom društvenom položaju predstavlja autoritet koji bi mogao proizvesti neke neželjene reakcije, tim prije što u Udruženje kojim on predsjedava a koji pokriva Sarajevsko-romanijsku regiju, nije uključeno područje Srebrenice, Bratunac i drugih mjesta koja se pominju u ovom predmetu.

72. Sud, dakle, nije stekao uverenje da optuženi Milan Mandić namira teške zločine koji su se desili u Srebrenici 1995. godine, a koje zločine je Tužilaštvo BiH potkrijepilo subjektivnim i objektivnim dokazima provedenim na glavnom pretresu, kroz dostavljene naprijed navedene pravosnažne sudske odluke i provođenje dokaza saslušanja svjedoka. Međutim, s druge strane, na prijedlog odbrane su provedeni određeni dokazi saslušanjem svjedoka, pa čak i neki od dokaza optužbe, koji su u svojim iskazima naveli da su 1992. i 1993. godine u mjestima Bratunac, Srebrenica, Donji Potočari i dr., izvršeni zločin nad pripadnicima srpskog naroda, od strane pojedinih pripadnika bošnjačkog naroda iz Srebrenice, a u kojemu su umrlo stradali i članovi porodice jedne od saslušanih svjedokinja, Radojke Filipović, među kojima i malodobna djeca. Navedeno je potvrdila i svjedokinja Kovačević Milka, iznoseći svoja saznanja o stradanjima srpskog stanovništva 1992.-1993. godine na području Skelana, Bratunac, Potočara i dr. Stoga je Sud, u smislu sadržaja iskaza ovih svjedoka, a o čemu je optuženi Milan Mandić govorio u „spornom“ intervjuu, tumačio i dio njegove izjave koja se odnosi na izjavu Bošnjaka u julu 1995. godine, koja su se, nesporno desila. Međutim, on svoju izjavu o događajima iz jula 1995. godine vezuje za dešavanja, odnosno zločine koji su se desili na pripadnicima srpskog naroda 1992.-1993. godine, što je od strane Suda u većoj mjeri cijenjeno kao istrajna rasprava, traganje za istorijskim istinama, a što, opet, predstavlja, sastavni dio slobodnog govora. Optuženi je, time, dakle, iznio svoje viđenje tih dešavanja, pri čemu čak ne generalizuje izjavu u odnosu na cijeli bošnjački narod, već se ograničava na one pripadnike tog naroda, koji su po njegovim saznanjima i njegovom mišljenju bili pripadnici, kako navodi, Orićevih zločina. Kao optuženi Suda optuženi je imao pravo izijeti takvo mišljenje izjavivši da su pripadnici Orićeva grupe njegovi zločinci. Izjava optuženog je u saglasnosti sa iskazom svjedoka optužbe H.N. koji je naveo da je na području Srebrenice bilo više grupa Bošnjaka, koje su bile naoružane, a jedna od njih je bila organizovana oko Nasera Orića i zvali su se „Naserovci“. O zločinima nad srpskim narodom u Srebrenici je svjedočio i svjedok odbrane Mitrović Nedeljko, predsjednik Udruženja organizacije porodica poginulih i nestalih Republike Srpske, koji je u svom iskazu iznio svoja saznanja o ubistvima Srba koja su se desila na području Srebrenice, Skelana, Potočara, Bratunac i dr. Ovaj svjedok je u svom iskazu iznio i određene probleme u pogledu traženja nestalih, posebno se posebno odnosi na nestala lica srpske nacionalnosti, navodeći da su u tom pravcu postojali određeni problemi i u saradnji sa Tužilaštvom BiH. Takođe, iznio je podatak da je publikacija izveštaja haškog tribunala pronađeno preko 4000 nestalih Bošnjaka, što je svjedok pozdravio, međutim, nije prihvatljivo da za taj period nijedan nestali Srbin nije pronađen, što za njega predstavlja diskriminaciju srpskih žrtava, posebno što je, kako je naveo, percepcija u javnosti da su srpski vojnici pretežno žrtve rata. Dakle, svjedok je, kao predsjednik organizacije koja se bavi traženjem nestalih, iznio određene probleme kada je u pitanju traženje nestalih pripadnika srpskog naroda, zbog čega su članovi udruženja za traženje nestalih iz reda srpskog naroda na čelu s njim bili nezadovoljni, pa čak i isfrustrirani, a što može biti rezultat izjave optuženog u predmetnoj emisiji. Tako je, tim vještaka Centra za vještačenja „Zenit“, u svom nalazu i mišljenju, iznio su iznijeli na glavnom pretresu utvrdio da je optuženi Milan Mandić u kontinuiranom procesu traženja koji nije završen, usljed bavljenja humanitarnim radom, odnosno traženjem nestalih. Takođe, za optuženog rat nije završio, isti je opsjednut nestalim osobama i time da se isti na neki način nađu, te se kod takvih

osoba mogu javiti agresivne reakcije, jer se takve osobe konstantno podsjećaju na događaje iz prošlosti.

73. O problemima u procesu traženja nestalih je svjedočio i svjedok odbrane Milutin Mišić, član Kolegijuma direktora u Institutu za traženje nestalih lica u BiH, a koji je, takođe, iznio određene probleme u pronalaženju nestalih žrtava rata iz reda srpskog naroda. Ovaj svjedok je takođe, spomenuo i ratne zločine koji su počinjeni nad srpskim narodom na području Srebrenice i Bratunca 1992-1993. godine, o čemu, kako je naveo, postoji veliki broj događaja i prijava. Svjedok Mišić je, prilikom direktnog ispitivanja od strane branioca optuženog Milana Mandića, izričito potvrdio da je Institut od Tužilaštva dobio upit za određena lica koja se vode kao nestali u julu mjesecu 1995. godine, a koja su bošnjačke nacionalnosti i za koje se vodi istraga zbog ratnog zločina počinjenog na području Srebrenice, Skelana, Zvornika 1992-1993. godine, što je, po ocjeni Suda, bio realan osnov za izjavu optuženog u intervjuu. Tvrdnju ovog svjedoka o tome da je među nestalim bošnjacima u julu 1995. godine, bilo bilo potencijalnih ratnih zločinaca koji su su izvršili zločine nad srpskim narodnom, potvrdio je i svjedok Mitrović Nedeljko. S obzirom da je „mrzilački govor“ optuženog bio usmjeren upravo na potencijalne ratne zločince među pripadnicima bošnjačkog naroda koji su ubijeni ili nestali u julu '95. godine u Srebrenici, a ne protiv ciljane društvene skupine koja se može izdiferencirati po vjerskom i nacionalnom porijeklu, odnosno Bošnjacima generalno, a što uostalom proizilazi i iz nastavka njegovog intervjua koji nije sadržan u činjeničnom dijelu optužnice (gdje u istu grupu svrstava sve zločince), ne može se govoriti o ispunjenju ovog bitnog elementa govora mržnje koji mora postojati da bi se o određeni govor tako i pravno okarakterisao.

74. Radnja izvršenja krivičnog djela izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti iz člana 145a. KZ BiH posmatra se preko posljedice, odnosno potrebno je da se usljed preduzimanja radnje želi stvoriti ili produbiti mržnja, razdor i netrpeljivosti. U pogledu krivične odgovornosti je potrebno prisustvo umišljaja kod učinioaca krivičnog djela, direktnog ili eventualnog, što se u svakom konkretnom slučaju mora posebno utvrđivati, jer učinilac mora biti svjestan da svojim radnjama izaziva ili da može izazvati nacionalnu, rasnu ili vjersku mržnju, odnosno netrpeljivost, zbog čega je umišljaj bitan zakonski element djela. Isti mora biti jasno vidljiv iz izbora medija, koncepta obraćanja, nedvosmislenih poruka, načina govora i eventualnih projekcija i perspektiva koje se mogu dovesti u vezu sa njegovim društvenim ili političkim položajem, o čemu optužba nije ponudila jasne i uvjerljive dokaze. Stoga je umišljaj kod ovog krivičnog djela bitan zakonski element djela i zato mora biti jasno i precizno predijeljen, opisan i sadržan u činjeničnom dijelu optužnice.

75. Kad je u pitanju umišljaj, kao subjektivni element ovog krivičnog djela, bez kojeg djelo ne opstaje u krivično-pravnom smislu, Sud naglašava da se iz cjelokupnog govora optuženog Milana Mandića ne može zaključiti da je isti postupao sa umišljajem i da je svjedočijima imao namjeru izazvati ili raspiriti nacionalnu, rasnu ili vjersku mržnju, razdor ili netrpeljivost među konstitutivnim narodima, u konkretnom slučaju među Srbima i Bošnjacima. Porod činjenica koje su u pravcu utvrđivanja nedostatka umišljaja kod optuženog iznesene u prednjem dijelu obrazloženja presude, za Sud je, kao relevantnan dokaz proveden u tom pravcu, i dio iskaza svjedoka Milutina Mišića, koji svjedok je bio prisutan na sjednici Savjetodavnog odbora Instituta za traženje nestalih lica u BiH, na kojoj je Milan Mandić izrazio svoje razočaranje što je njegovu izjavu, po njegovom mišljenju, bila „izvađena“ iz konteksta, pa se mogla tumačiti na više načina, a time da je tumačena zlonamjerno i da mu se „stavlja u usta“ ono što nije mislio reći, tako da je bio razočaran i deprimiran zbog načina tumačenja izjave.

76. Zbog svega navedenog, Sud je uvjeren da Tužilaštvo BiH nije dokazalo da su

se u radnjama optuženog Milana Mandića stekli bitni elementi krivičnog djela izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrepeljivosti iz člana 145a. KZ BiH, za koje se tereti izmijenjenom optužnicom, zbog čega je optuženi oslobođen od optužbe.

77. Iako predrasuda nije elemenat ovog krivičnog djela, pa tužilac nije ni bio u obavezi istu dokazivati, za Sud je ipak relevantna činjenica da je, kroz provedene dokaze odbrane, utvrđeno da kod optuženog ne postoji osjećaj mržnje prema bošnjačkom narodu, s obzirom na nespornu činjenicu da je njegova kćerka studirala na fakultetu u Sarajevu, a što je potkrijepljeno materijalnim dokazom odbrane – Diploma o završenom studiju na fakultetu Fakultetu za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije Univerziteta u Sarajevu, koja glasi na ime Ranka Mandić, broj:1889 od 22.10.2011.godine, te da je 2010. godine godine optuženi posjetio Memorijalni centar u Potočarima, zbog čega je, prema navodima svjedokinje Radojke Filipović imao i određene probleme, koja svjedokinja je navela da ga je prva ona osudila za taj čin, što je potvrdio i svjedok Nedeljko Mitrović iz Organizacije porodica poginulih i nestalih Republike Srpske, koji je u svom iskazu naveo da je Milan Mandić zbog svog odlaska u Potočare doživio kritiku od strane udruženja iz Republike Srpske, kao i svjedok Milutin Mišić koji je, takođe, naveo da je optuženi imao problema zbog odlaska u Memorijalni centar u Potočarima. Svjedok Nedeljko Mitrović je naveo kako je optuženi i pored tih subjektivnih i emotivnih okolnosti i stanja održavao jedan nivo korespondencije sa drugim udruženjima nestalih, koja je bila civilizovana i prihvatljiva za sve sa kojima se on susretao i razgovarao. I svjedok Milutin Mišić naveo da je optuženi jako dobro saradivao s ciljem unapređenja traženja nestalih, bio je jako poznat, u udruženjima koja su iz Federacije, te je i sam preko optuženog upoznao određen broj predstavnika udruženja žrtava.

78. S obzirom da se optuženima Društvu za građevinarstvo, trgovinu i usluge „STIJENA HERC“ d.o.o. Ljubinje, sa Poslovnom jedinicom u Banja Luci-ELTA 1 TV HD, 323 TEKM, zatim Rakita Dejanu- glavnom i odgovornom uredniku ELTA 1 TV HD, 323 TEKM i šefu Poslovne jedinice u Banja Luci usluge „STIJENA HERC“ d.o.o. Ljubinje, Saviš Marijani - odgovornoj urednici informativnog programa ELTA 1 TV HD, 323 TEKM i Kostović Miri-urednici informativnog programa i odgovornoj urednici i voditeljici emisije „U srijedu“ ELTA 1 TV HD, 323 TEKM, na teret stavlja da su optuženom Milanu Mandiću pomogli u izvršenju krivičnog djela, za koje je isti oslobođen optužbe, a kako se pomaganje vezuje za postupanje samog izvršioca krivičnog djela i odgovornost pomagača zavisi od odgovornosti počinioca krivičnog djela. Sud je i u odnosu na ove optužene donio oslobađajuću presudu.

Odluka suda

79. Kako je naprijed navedeno ocjena je Suda da dokazi izvedeni od strane Tužilaštva nemaju potrebnu snagu pouzdanosti i uvjerljivosti da su optuženi počinili krivična djela koja im se stavlja na teret na način kako je to opisano u izmijenjenoj optužnici.

80. Iz svih naprijed obrazloženih razloga Sud je prilikom odlučivanja primijenio krivično-procesno pravilo iz člana 3. stav 2. ZKP BiH (pravilo „In dubio pro reo“), da Sud sumnju u pogledu postojanja činjenica koja čine obilježja krivičnog djela ili o kojima zavisi primjena neke odredbe krivičnog zakonodavstva, rješava presudom na način koji je povoljniji za optuženog. Ovaj Sud nalazi da dokazni standardi u ovom slučaju nisu u cijelosti zadovoljeni. Navedeno pravilo određuje da Sud sumnju u pogledu postojanja činjenica koje čine obilježja krivičnog djela ili o kojima zavisi primjena neke odredbe krivičnog zakonodavstva rješava presudom na način koji je povoljniji za optuženog. Zakonska odredba o rješavanju činjenica u korist optuženog (in favorem) obuhvata kako činjenice koje čine obilježja krivičnog djela, tako i činjenice koje se odnose na primjenu

krivičnog zakonodavstva. Naglašava se da je riječ o odlučnim (ili pravno relevantnim, bitnim) činjenicama.

81. Shodno ovom načelu, Sud naglašava da će donijeti oslobađajuću presudu ne samo kad je dokazana nevinost optuženog, već i onda kad nije dokazana krivnja optuženog. Dakle, svaka sumnja u postojanje neke pravno relevantne činjenice mora se odraziti u korist optuženog. Zbog svega navedenog, činjenice koje su in peius optuženog, na njegov štetu moraju se utvrditi sa sigurnošću, dakle, Sud ne može sumnjati u njihovo postojanje. U tom smislu, zakonodavac obavezuje Sud da savjesno ocijeni svaki dokaz pojedinačno i u vezi s ostalim dokazima i da na osnovu takve ocjene izvede zaključak je li neka činjenica dokazana. Kako se ispravnim zaključuje, načelo in dubio pro reo je izraz pogodovanja optuženog, i u sebi sadrži dva pravila. Prvo pravilo se odnosi na činjenice koje idu na štetu optuženog. Ove činjenice moraju biti utvrđene sa potpunom sigurnošću, što je dokazni standard «izvan svake razumne sumnje». Ako postoji sumnja u odnosu na te činjenice, one se ne mogu uzeti kao utvrđeno, tj. smatraju se neutvrđenim. Drugo pravilo se veže uz činjenice koje idu u korist optuženog. Te se činjenice uzimaju za utvrđene- čak i onda ako su samo vjerovatne, tj. ako se sumnja u njihovo postojanje, pa čak i onda ako je postojanje činjenica na štetu optuženog vjerovatnije.

82. Dokazni standardi za osuđujuću odluku, u ovom slučaju, nisu zadovoljeni, budući da provedeni dokazi dopuštaju sumnje u pogledu odlučnih, bitnih, pravno – relevantnih činjenica. Provedenim dokazima nije bilo moguće otkloniti sve sumnje koje se tiču odlučnih činjenica izvršenja krivičnog djela koje su išle na štetu optuženog.

83. Prema tome, kako za ovaj Sud stoje sumnje u pogledu bitnih odlučnih činjenica, to je Sud odlučio da odluku donese na način koji je povoljniji za optuženog (pravilo "in dubio pro reo"), uz primjenu člana 284. stav 1. tačke c), a u vezi sa članom 3. ZKP BiH, pa kako nije dokazano da je optuženi učinio krivično djelo na način opisan u predmetnoj optužnici, valjalo je donijeti oslobađajuću presud

Odluka o troškovima krivičnog postupka

84. Odluka o troškovima krivičnog postupka je donesen na osnovu člana 189. stav 1. Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine, po kojem, u slučaju donošenja oslobađajuće presude, troškovi krivičnog postupka padaju na teret budžetskih sredstava.

ZAPISNIČAR:
Jasminka Aždajić

SUDIJA
Biljana Ćuković

POUKA O PRAVNOM LIJEKU: Protiv ove presude dozvoljena je žalba vijeću Apelacionog odjeljenja Suda BiH u roku od 15 (petnaest) dana od dana prijema pismenog otpavka iste.